

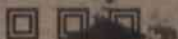
187
WYDAWNICTWO BIURA KONSTYTUCYJNEGO

T. II.

Materiały do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

TEKSTY KONSTYTUCYJ

ZWIĄZKU SZWAJCARSKIEGO, REPUBLIKI FRANCUSKIEJ,
STANÓW ZJEDNOCZONYCH AMERYKI PÓŁNOCNEJ,
ROSYJSKIEJ FEDERACYJNEJ REPUBLIKI SOCJALISTYCZNEJ.

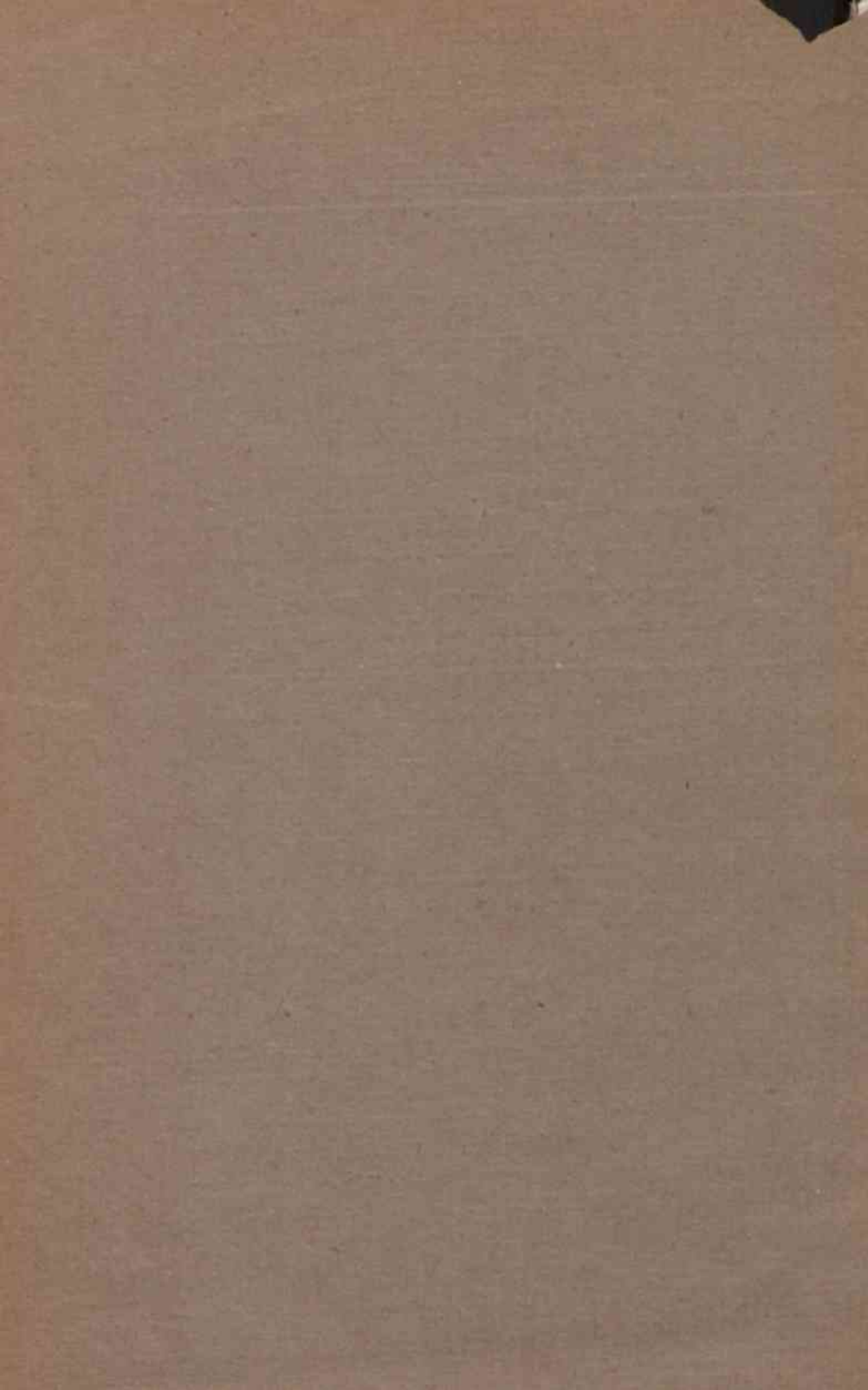

WARSZAWA

Tłoczono w Drukarni Państwowej, Miodowa 20.

1919.

SELLER GŁOWNY W...
FERDYNANDA...

WYDAWNICTWO BIURA KONSTYTUCYJNEGO

T. II.

Materiały do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

TEKSTY KONSTYTUCYJ

ZWIĄZKU SZWAJCARSKIEGO, REPUBLIKI FRANCUSKIEJ,
STANÓW ZJEDNOCZONYCH AMERYKI PÓŁNOCNEJ,
ROSYJSKIEJ FEDERACYJNEJ REPUBLIKI SOCJALISTYCZNEJ.

WARSZAWA

Tłoczono w Drukarni Państwowej, Miodowa 20.

1919.

1000173482

B-59427

Provo 8

SBLIOTEKA
UMCS
LUBLIN

K.1160/56/667

C Z Ę Ś Ć I.

Konstytucja Związku Szwajcarskiego.

konstytucje, wolność i prawa ludu i prawa konstytucyjne obywateli, a także prawa i pełnomocnictwa, które lud nadał władzom.

6. Kantony mają obowiązek żądać od Związku gwarancji swoich konstytucyj. Gwarancję otrzymują one pod warunkiem:

- a) że konstytucje nie zawierają nic sprzecznego z przepisami Konstytucji Związkowej,
- b) że zabezpieczają wykonanie praw politycznych według form republikańskich — reprezentacyjnych lub demokratycznych,
- c) że przyjęte są przez lud i mogą ulec rewizji, gdy zażąda tego absolutna większość obywateli.

7. Wszelkie cząstkowe sojusze i wszelkie umowy o charakterze politycznym między kantonami są wzbronione. Wzajemnie kantony mają prawo zawiązywać między sobą umowy w przedmiotach ustawodawstwa, administracji i sądownictwa; mają one jednakże obowiązek zawiadamiać o tych umowach władzę związkową, która ma prawo przeszkodzić ich wykonaniu, w razie gdyby zawierały cokolwiek przeciwnego Związkowi lub prawom innych kantonów. W przeciwnym razie kantony, zawierające umowę, mają prawo żądać współdziałania władz związkowych w jej wykonaniu.

8. Tylko Związek ma prawo wypowiedzieć wojnę i zawierać pokój, jak również wchodzić w sojusz i zawierać traktaty, w szczególności celne i handlowe, z państwami zagranicznymi.

9. Wyjątkowo, kantony zachowują prawo zawierania z zagranicznymi państwami traktatów w sprawach, dotyczących ekonomji publicznej, stosunków sąsiedzkich i policyjnych; jednakże umowy te winny nie zawierać nic przeciwnego Związkowi lub prawom innych kantonów.

10. Stosunki urzędowe między kantonami i rządami zagranicznymi lub ich przedstawicielami odbywają się za pośrednictwem Rady Związkowej.

Kantony mogą jednakże wchodzić w bezpośrednie stosunki z niższymi władzami i urzędnikami państw zagranicznych, w sprawach wymienionych w poprzednim artykule.

11. Związek nie może zawierać umów wojskowych.

12. Członkom władz związkowych, urzędnikom cywilnym i wojskowym, przedstawicielom i komisarzom Związku nie wolno otrzymywać żadnej pensji, lub utrzymania, ani tytułów, podarunków czy odznak od rządów zagranicznych.

Jeżeli posiadają oni już pensje, tytuły lub odznaki, są obowiązani zrzec się korzystania z pensji i noszenia tytułów i odznak na cały przeciąg czasu urzędowania.

Niżsi urzędnicy mogą jednakże otrzymać pozwolenie od Rady Związkowej na pobieranie pensji.

W armji związkowej nie wolno nosić odznak ani tytułów otrzymanych od rządów zagranicznych.

Oficerom, podoficerom i żołnierzom wzbronione jest przyjmowanie tego rodzaju odznak.

13. Związek nie ma prawa utrzymywać stałej armji. Żaden kanton ani półkanton nie może mieć więcej niż 300 ludzi stałej armji bez pozwolenia władzy związkowej; żandarmerja nie włącza się do tej liczby.

14. W razie powstania sporu między kantonami, mają one obowiązek powstrzymać się od samodzielnego działania i zbrojenia. Poddadzą się one wyrokowi powziętemu w sprawie sporu zgodnie z przepisami związkowemi.

15. W razie nagłego niebezpieczeństwa zewnętrznego rząd zagrożonego kantonu powinien prosić o pomoc inne kantony i niezwłocznie zawiadomić o tem władzę związkową, nie przesądzając środków, które może ona przedsięwziąć.

Kantony mają obowiązek udzielić pomocy, której się od nich żąda. Koszta ponosi Związek.

16. W razie zaburzeń wewnętrznych, lub niebezpieczeństwa ze strony innego kantonu, rząd kantonu zagrożonego powinien zawiadomić niezwłocznie o tem Radę Związkową, aby mogła ona przedsięwziąć środki niezbędne w granicach swej kompetencji (art. 102, § 3, 10, 11), lub zwołać Zgromadzenie Związkowe. W razie ostatecznej potrzeby, rząd kantonalny ma prawo, zawiadomiwszy natychmiast o tem Radę Związkową, zwrócić się o pomoc do innych kantonów, którym nie wolno jej odmówić. Jeśli rząd kantonalny nie jest w stanie wezwać pomocy, to kompetentna władza związkowa może interwenjować z własnej inicjatywy; ma ona obowiązek to uczynić, jeśli zamieszki zagrażają bezpieczeństwu Szwajcarii. W razie interwencji władze związkowe dbają o przestrzeganie przepisów art. 5.

Koszty ponosi kanton, który wezwał pomocy lub spowodował interwencję, o ile Zgromadzenie Związkowe, ze względu na okoliczności szczególne, nie zdecyduje inaczej.

17. W wypadkach, wymienionych w artykułach poprzednich, kantony mają obowiązek pozwolić na swobodny przemarsz wojsk. Wojska powinny być oddane bezzwłocznie pod dowództwo związkowe.

18. Każdy Szwajcar jest obowiązany do służby wojskowej.

Wojskowi, którzy utracili życie, lub doznali stałego uszkodzenia na zdrowiu z powodu pełnienia służby w armji

związkowej mają prawo, w razie gdy jej potrzebują, do pomocy od Związku dla siebie lub dla swoich rodzin.

Każdy żołnierz otrzymuje bezpłatnie uzbrojenie, wyprawę i umundurowanie. Broń pozostaje w rękach żołnierza na warunkach, które określi ustawodawstwo związkowe.

Związek wyda jednorodne przepisy dotyczące opłaty za zwolnienie od służby wojskowej.

19. Armja związkowa składa się: a) z korpusów oddzielnych kantonów, b) ze wszystkich Szwajcarów, którzy nie należąc do tych korpusów, są jednakże obowiązani do służby wojskowej.

Prawo rozporządzania armją, jak również przewidzianymi ustawowo materiałami wojennymi, należy do Związku.

W razie niebezpieczeństwa Związek ma także prawo rozporządzać wyłącznie i bezpośrednio ludźmi nie wchodzącymi w skład armji związkowej, jak również wszystkimi innymi wojennymi środkami kantonów.

Kantony rozporządzają siłami wojennymi swych terytorjów o tyle, o ile prawo to nie jest ograniczone przez Konstytucję lub ustawy związkowe.

20. Związek wydaje ustawy dotyczące organizacji armji. W kantonach wykonanie praw wojskowych należy do władz kantonalnych, w granicach określonych przez ustawodawstwo związkowe i pod nadzorem Związku.

Nauczanie wojskowe w swym całości należy do kompetencji Związku; tak samo rzecz się ma z uzbrojeniem. Dostawa i utrzymanie umundurowania i wyprawy pozostają w kompetencji kantonów. Koszty jednak z tem związane Związek zwróci kantonom zgodnie z przepisami, które określi ustawodawstwo związkowe.

21. Jeżeli się to nie sprzeciwia względem natury wojskowej, każdy korpus powinien się składać z wojsk tego samego kantonu. Tworzenie korpusów, troska o utrzymanie ich kontyngensu, nominacje i awanse oficerów tych korpusów należą do kantonów, pod warunkiem zachowania przepisów ogólnych, nadanych im przez Związek.

22. Związek może użytkować lub nabywać na własność, za należytem odszkodowaniem, znajdujące się w kantonie tereny i budynki wojskowe ze wszystkimi akcesorjami. Warunki indemnizacji określi ustawodawstwo związkowe.

23. Związek ma prawo organizować na swój rachunek lub popierać za pomocą subsydjów roboty publiczne mające znaczenie dla Szwajcarii lub dla znacznej części kraju. W tym celu może on uchwalić wyłączenie za wypłatą sprawiedliwego odszkodowania. Ustawodawstwo związkowe określi dalsze

przepisy w tym przedmiocie. Zgromadzenie Związkowe ma prawo zabronić robót publicznych, które mogłyby przynieść szkodę interesom wojskowym Związku.

24. Nadzór najwyższy nad policją grobli i lasów należy do Związku. Związek ma współdziałać przy regulacji biegu i urządzaniu grobli potoków górskich, jak również przy zalesieniu miejscowości, gdzie znajdują się ich źródła. Przedsięwzięcie on środki niezbędne, by zapewnić utrzymanie tych robót i ochronę istniejących lasów.

(Artykuł ten został zmieniony uchwałą Zgromadzenia Związkowego z dnia 19-go marca 1897 r. i przyjęty przez głosowanie ludowe 11-go lipca 1897 r.).

24 bis. Użytkowanie siły wodnej jest oddane pod nadzór najwyższy Związku. Ustawodawstwo związkowe wyda przepisy ogólne, niezbędne dla ochrony interesu ogólnego i dla zabezpieczenia racjonalnego użycia siły wodnej. Te przepisy weźmą pod uwagę, w miarę możliwości, interesy żeglugi wewnątrz kraju. Pod warunkiem zachowywania tych przepisów, kantony mają prawo regulowania użytkowania siły wodnej. Jeżeli jednak pewna część biegu wody, której użycie jest pożądane dla utworzenia siły wodnej, jest pod zwierzchnictwem kilku kantonów, i jeżeli nie mogło między nimi dojść do porozumienia w sprawie wspólnej koncesji, Związek ma prawo udzielić tej koncesji. Do niego również należy udzielenie koncesji po wysłuchaniu zainteresowanych kantonów, kiedy chodzi o bieg wody, tworzącej granicę kraju. Podatki i opłaty za użycie siły wodnej należą do kantonów, lub do tego, komu prawo to zostało udzielone zgodnie z ustawodawstwem kantonalnym. Związek określa, po wysłuchaniu zainteresowanych kantonów i biorąc pod uwagę ich ustawodawstwo, prawa i należności za koncesje, których przyznanie do niego należy. Kantony określają w granicach, które będą ustalone przez ustawodawstwo związkowe, prawa i należności za inne koncesje. Przeprowadzenie za granicę energii wytworzonej przez siłę wodną nie może się odbyć bez pozwolenia Związku. Od chwili wejścia w życie tego artykułu wszystkie nowe koncesje wodne będą zgodne z przyszłym ustawodawstwem związkowym. Związek ma prawo wydawania przepisów o przenoszeniu i podziale energii elektrycznej.

(Artykuł ten został przyjęty przez głosowanie ludowe dn. 25-go października 1908 r.).

25. Związek ma prawo uchwalić przepisy regulujące rybołówstwo i myśliwstwo, głównie w celu zachowania grubej zwierzyny w górach, jak również dla ochrony ptaków, użytecznych dla rolnictwa i leśnictwa.

25 bis. Wypuszczanie krwi z bydła przeznaczonego na ubój bez uprzedniego ogłuszenia jest surowo wzbronione. Przepis ten stosuje się do wszelkich sposobów bicia i wszelkiego rodzaju bydła.

(Ten artykuł został przyjęty 22 grudnia 1893 roku).

26. Ustawodawstwo w przedmiocie budowy i eksploatacji kolei żelaznych należy do Związku.

27. Oprócz istniejącego Instytutu politechnicznego, Związek ma prawo założyć uniwersytet związkowy i inne wyższe zakłady naukowe lub też subwencjonować instytucje tego rodzaju.

Kantony dbają o nauczanie początkowe, które powinno być dostateczne i poddane kierunkowi wyłącznie władzy cywilnej.

Nauczanie początkowe jest obowiązkowe i, w szkołach państwowych, bezpłatne. Do szkół państwowych powinni mieć dostęp uczniowie wszelkich wyznań bez skrupowania w jakikolwiek sposób ich wolności sumienia lub wiary. Związek przedsięwzięnie niezbędne środki przeciw kantonom, któreby nie spełniały tego obowiązku.

27 bis. Subsydja są wydawane kantonom dla ułatwienia im pełnienia ich obowiązków w dziedzinie nauczania początkowego. Ustawa określi sposób wykonywania tego przepisu. Organizacja, zarząd i nadzór nad szkołą początkową pozostaje w kompetencji kantonów, pod warunkiem stosowania się do przepisów art. 27-go Konstytucji Związkowej.

(Ten artykuł został przyjęty przez Zgromadzenie Związkowe 4-go października 1902 r. i potwierdzony przez głosowanie ludowe 23-go listopada 1902 r.).

28. Sprawy celne należą do Związku, który może pobierać cła przywozowe i wywozowe.

29. Pobór cel związkowych reguluje się według następujących zasad:

1) Cła przywozowe:

- a) materiały niezbędne dla przemysłu i rolnictwa kraju będą podlegały możliwie niskiemu oceniu;
- b) to samo stosować się będzie do przedmiotów pierwszej potrzeby;
- c) przedmioty zbytku podlegać będą najwyższemu oceniu. Jeśli nie będzie niezwalczonych trudności, zasady te powinny być przestrzegane również przy zawieraniu umów handlowych z państwami zagranicznymi.

2) Cła na przedmioty wywozu będą możliwie umiarkowane.

3) Ustawodawstwo celne będzie zawierało przepisy ochraniające handel na granicy i na rynkach.

Przepisy powyższe nie pozbawiają Związku prawa przedsiębiorstwa czasowo, w niezwykłych wypadkach, środków wyjątkowych.

30. Dochody z ceł należą do Związku. Odszkodowania, które dotąd wypłacano kantonom za skup od nich opłat celnych, drogowych, mostowych, handlowych i innych tym podobnych dochodów, zostają zniesione.

Wyjątkowo kantony Uri, Grison, Tessin i Valais otrzymują za swe międzynarodowe drogi alpejskie odszkodowanie roczne, którego wielkość, wzięwszy pod uwagę wszystkie okoliczności, jest następująca:

Uri	800,000 fr.
Grison	200,000 „
Tessin	200,000 „
Valais	50,000 „

Kantony Uri i Tessin otrzymują prócz tego za oczyszczenie ze śniegu drogi St. Gotardzkiej odszkodowanie roczne w sumie 40,000 fr. dopóty, dopóki drogi tej nie zastąpi droga żelazna.

31. Wolność handlu i przemysłu jest zabezpieczona na przestrzeni całego Związku.

Wylacza się:

- a) monopol solny i prochowy, związkowe podatki celne, cła przywozowe na wina i inne napoje wysokokowe, jak również inne podatki konsumpcyjne, formalnie uznane przez Związek, zgodnie z art. 32.
- b) wyrób i sprzedaż napojów destylowanych (wódki i in.) zgodnie z art. 32 bis i 32;
- c) wszystko, co dotyczy hotelów (auberge) i handlu detalicznego napojami wysokokowemi w tem znaczeniu, że kantony mają prawo ograniczyć w drodze ustawowej hotelarstwo i detaliczną sprzedaż napojów wysokokowych, o ile to jest wymagane przez dobro publiczne;
- d) przepisy policyjno-sanitarne przeciwko epidemji i epizootji;
- e) przepisy, dotyczące wykonywania zawodów handlowych i przemysłowych, podatki związane z tem i policja drogowa.

Przepisy te nie mogą zawierać nic przeciwnego zasadzie wolności handlu i przemysłu.

(Ten artykuł jest zmieniony przez głosowanie ludowe 25-go października 1885 r.).

32. Kantony mają prawo pobierać cła przywozowe od win i innych napojów wysokowych, przewidziane w art. 31 lit. a), jednak z następującymi ograniczeniami:

- a) pobór tych ciał przywozowych w żadnym razie nie może obciążać towarów tranzytowych i powinien możliwie najmniej krępować handel, którego pozatem nie mogą obciążać żadne inne opłaty;
- b) jeżeli towary, przywiezione dla spożycia do kantonu, będą z niego z powrotem wywiezione, cła zapłacone za przywóz podlegają zwrotowi bez żadnych nowych wydatków;
- c) produkty, pochodzenia szwajcarskiego, będą oclone niżej niż zagraniczne;
- d) pobierane obecnie cła przywozowe na wina i inne napoje wysokowe szwajcarskiego pochodzenia nie będą mogły być podwyższone w tych kantonach, gdzie one istnieją. Kantony, które obecnie ich nie pobierają, nie mają prawa ich wprowadzić;
- e) ustawy i rozporządzenia kantonów o poborze ciał przywozowych są przed wprowadzeniem ich w życie, przedstawiane władzy związkowej do zatwierdzenia, ażeby, w razie potrzeby, mogła ona nakazać stosowanie wyżej wyłożonych przepisów.

Wszystkie cła przywozowe, pobierane obecnie przez kantony, jak również podobne cła, pobierane przez gminy, powinny być zniesione bez odszkodowania po upływie 1890 r.

32 bis. Związek ma prawo w drodze ustawodawczej wydawać przepisy, dotyczące wyrobu i sprzedaży napojów destylowanych.

Te przepisy nie powinny jednakże poddawać ocłeniu produktów, przeznaczonych na wywóz lub uległych przeróbce, dzięki której nie mogą być spożyte, jako napoje.

Destylacja napojów wysokowych z owoców z pestkami lub z ziarnkami i z ich odpadków, z korzeni goryczki, z jagód jałowcowych i innych podobnych materiałów, wyłącza się z przepisów władzy związkowej, dotyczących produkcji i opodatkowania.

Po zniesieniu ciał przywozowych na napoje wysokowe, wskazane w art. 32 Konstytucji Związkowej, handel napojami wysokowymi niedestylowanymi nie podlega żadnemu specjalnemu opodatkowaniu ze strony kantonów, jak również żadnym ograniczeniom prócz tych, które są niezbędne dla ochrony

konsumenta przed sfałszowanemi lub szkodliwemi dla zdrowia napojami.

Wyłączone są jednak z tego kompetencje przyznane kantonom przez art. 31 odnośnie do tego, co dotyczy eksploatacji hotelów i sprzedaży detalicznej trunków w ilości mniejszej od dwóch litrów.

Czysty dochód z podatków od sprzedaży destylowanych napojów należy do kantonu, w którym te podatki są pobierane.

Czysty dochód Związku z destylacji krajowej i z podwyższenia cel przywozowych na zagraniczne napoje destylowane rozdzieli się między kantony proporcjonalnie do liczby ich rzeczywistego zaludnienia, ustalonej na podstawie ostatniego spisu związkowego.

Kantony mają obowiązek zużywać przynajmniej 10% tego dochodu na walkę z alkoholizmem w jego przyczynach i skutkach.

32ter. Wyrób, przywóz, transport, sprzedaż, przechowywanie dla sprzedaży likieru zwanego absyntem są wzbronione na całym obszarze Związku. Ten zakaz rozciąga się na wszystkie napoje, które pod jakąkolwiek nazwą byłyby imitacją absyntu. Wyłącza się transport tranzytowy i używanie absyntu w celach farmaceutycznych.

Zakaz powyższy nabierze mocy w dwa lata po uchwaleniu go. Ustawodawstwo związkowe wyda przepisy niezbędne w wyniku tegoż zakazu. Związek ma prawo w drodze ustawodawczej wydać taki sam zakaz w stosunku do wszelkich innych napojów, zawierających absynt, któreby przedstawiały niebezpieczeństwo publiczne.

(Ten artykuł został przyjęty przez głosowanie ludowe 5-go lipca 1908 r.)

33. Kantony mogą wymagać od osób, pragnących oddać się zawodom liberalnym dowodów uzdolnienia.

Ustawodawstwo związkowe dba o to, aby te osoby mogły otrzymać w tym celu dokumenty, stwierdzające ich uzdolnienie, ważne w granicach całego Związku.

34. Związek ma prawo wydawać przepisy jednorodne w przedmiocie pracy dzieci w fabrykach, długości dnia roboczego dla dorosłych, jak również ubezpieczenia robotników, pracujących w zawodach szkodliwych dla zdrowia lub niebezpiecznych.

Czynności agentur emigracyjnych i przedsiębiorstw ubezpieczeniowych, niezakończonych przez państwo, podlegają nadzorowi i ustawodawstwu związkowemu.

34bis. Związek wprowadza w drodze ustawodawczej ubez-

pieczenie od choroby i nieszczęśliwych wypadków, uwzględniając istniejące Kasy pomocy.

Może on uznać udział w tych ubezpieczeniach za obowiązkowy dla wszystkich, lub też tylko dla pewnych określonych kategorii obywateli.

(Ten artykuł został przyjęty przez głosowanie ludowe 26-go października 1890 r.).

34ter. Związek ma prawo wydać przepisy jednorodne w dziedzinie sztuk i rzemiosł.

(Ten artykuł został przyjęty przez głosowanie ludowe 5-go lipca 1908 r.)

35. Zabrania się otwierać domy gry.

Istniejące obecnie będą zamknięte 31-go grudnia 1877 r.

Koncesje, któreby były dane lub wznowione po r. 1877, są uznane za nieistniejące.

Związek może również przedsięwziąć środki niezbędne przeciw loterjom.

36. Poczta i telegraf w całej Szwajcarii należą do Związku.

Dochód z poczty i telegrafu należy do Kasy Związkowej.

Taryfy będą ułożone na jednakowych zasadach i możliwie najrównomierniej we wszystkich częściach Szwajcarii.

Gwarantuje się nietykalność i tajemnicę listów i telegramów.

37. Związek ma najwyższy nadzór nad drogami i mostami, których utrzymanie jest dla niego ważne.

Władza związkowa wstrzyma wypłatę sum, przeznaczonych dla wymienionych w artykule 30 kantonów za ich międzynarodowe drogi alpejskie, jeśli drogi te nie będą utrzymane odpowiednio przez te kantony.

38. Związek używa wszystkich praw, związanych z monopolem monetarnym.

Tylko Związek ma prawo bić monetę.

Związek ustanawia system monetarny; może, w razie potrzeby, wydawać przepisy o kursie pieniędzy zagranicznych.

39. Związek ma prawo emisji banknotów i wszelkich innych znaków pieniężnych.

Związek może korzystać z monopolu na banknoty za pośrednictwem banku państwowego ze specjalną administracją, lub przekazać prawo korzystania, zachowując możliwość wykupu, mającemu powstać centralnemu akcyjnemu bankowi, którego zarząd sprawowany będzie ze współudziałem i pod kontrolą Związku.

Bank, posiadający monopol, będzie miał za główne zadanie regulować rynek pieniężny Szwajcarii i ułatwiać czynności płatnicze.

Co najmniej dwie trzecie czystego dochodu, banku po po-

traćeniu procentu lub odpowiedniej dywidendy na kapitał zakładowy lub akcyjny i po niezbędnem potrąceniu na kapitał zapasowy, zwraca się kantonom.

Bank i jego oddziały są wolne od wszelkich podatków w kantonach.

Obowiązek przyjmowania banknotów i wszelkich innych znaków pieniężnych może być nakazany przez Związek tylko w razie konieczności, podczas wojny.

Ustawodawstwo związkowe wyda przepisy w przedmiocie siedziby, podstaw, organizacji banku i wogóle wykonywania tego artykułu.

(Ten artykuł został przyjęty przez głosowanie ludowe 18-go października 1891 r., zamiast dawnego art. 39, odrzuconego przez to samo głosowanie).

40. Związek ustanawia system miar i wag.

Kantony wykonywują pod nadzorem Związku prawa związane z tym przedmiotem.

41. Tylko Związek ma prawo wyrobu i sprzedaży prochu strzelniczego w całej Szwajcarii.

Materiały wybuchowe niezdatne do strzelania, nie są objęte tym monopolem.

42. Na pokrycie wydatków Związku obraca się:

- a. dochód z majątku związkowego,
- b. dochód z ceł związkowych, pobieranych na granicy szwajcarskiej,
- c. dochód z poczt i telegrafów,
- d. dochód z monopolu na proch,
- e. połowa dochodu brutto z podatku pobieranego przez kantony za zwolnienie od powinności wojskowej,
- f. wpłaty kantonów, które będą określone przez ustawodawstwo związkowe, z uwzględnieniem przedewszystkiem ich bogactwa i zdolności podatkowych.

43. Każdy obywatel kantonu jest obywatelem szwajcarskim.

Z tego tytułu może on w miejscu swego zamieszkania brać udział we wszelkich wyborach i głosowaniach w sprawach związkowych, jeśli w odpowiedni sposób udowodni swe prawa wyborcze. Nikt nie może korzystać ze swoich praw politycznych więcej niż w jednym kantonie. Szwajcar osiadły korzysta w miejscu swego zamieszkania stałego, ze wszystkich praw obywatela kantonu i jednocześnie ze wszystkich praw członka gminy. Wyłącza się z tych praw, o ile tylko ustawodawstwo kantonalne nie postanowi inaczej, prawo udziału we władaniu majątkiem obywateli gminnych (Bürgergütern, biens de bourgeoisie) i korporacyjnym i prawo głosu w sprawach czysto

gminnych (affaires purement bourgeoisiales, bürgerlichen angelegenheiten).

W sprawach kantonalnych i gminnych zostaje on wyborcą po upływie trzech miesięcy od chwili osiedlenia.

Ustawy kantonalne o osiadłości i o prawach wyborczych, które posiadają obywatele osiadli w sprawach gminnych, podlegają sankcji Rady Związkowej.

44. Żaden kanton nie ma prawa wydalić ze swego terytorjum lub pozbawić praw obywatelskich żadnego ze swoich obywateli.

Ustawodawstwo związkowe określi warunki, na których cudzoziemcy mogą się naturalizować, jak również warunki, na których Szwajcar może zrzec się swej narodowości, aby uzyskać naturalizację w państwie zagranicznym.

45. Każdy obywatel szwajcarski ma prawo osiedlić się w jakiegokolwiek miejscowości na terytorjum szwajcarskiem, o ile przedstawi akt urodzenia lub inne analogiczne świadectwo.

W wyjątkowych wypadkach prawo osiedlenia może być odmówione albo cofnięte osobom, które nie posiadają praw obywatelskich na skutek wyroku sądu kryminalnego.

Prawo osiedlenia może być prócz tego cofnięte osobom, które kilkakrotnie były karane za ciężkie przestępstwa, jak również osobom, które stale korzystają z pomocy dobroczynności publicznej, i którym ich gmina lub kanton ojezysty odmawiają wystarczającej pomocy, pomimo urzędowego wezwania.

W kantonach, gdzie istnieje pomoc z tytułu zamieszkania, pozwolenie na osiedlenie się może być uzależnione, jeśli chodzi o wychodźców z innych kantonów, od ich zdolności do pracy i od tego, czy w poprzednim miejscu zamieszkania w kantonie ojezystym nie korzystali oni stale z pomocy dobroczynności publicznej. Wszelkie wydalenie z powodu braku środków materialnych musi być zatwierdzone przez rząd kantonu miejsca zamieszkania i musi być uprzednio zakomunikowane rządowi kantonu ojezystego. Kanton, w którym Szwajcar obiera sobie miejsce zamieszkania, nie może żądać od niego kaucji ani specjalnych opłat za osiedlenie. Gminy również nie mają prawa nakładać na Szwajcarów, którzy osiedlili się na ich terytorjach, innych podatków, oprócz tych, które nakładają na miejscowych obywateli.

Ustawa związkowa określi maksimum opłat kancelaryjnych, pobieranych za otrzymanie pozwolenia na osiedlenie.

46. Osoby, osiadłe w Szwajcarji, podlegają, według za-

sady ogólnej, w zakresie prawa cywilnego, jurydyceji i ustawodawstwu swego miejsca zamieszkania.

Ustawodawstwo związkowe wyda niezbędne przepisy w celu stosowania tej zasady, jak również w celu uniemożliwienia podwójnego opodatkowania obywatela.

47. Ustawa związkowa określi różnicę między osiedleniem a zamieszkaniem czasowem i jednocześnie ustanowi przepisy, dotyczące praw politycznych i obywatelskich, którym podlegać będą mieszkający gdziekolwiek czasowo Szwajcarzy.

48. Ustawa związkowa ustanowi niezbędne przepisy, regulujące wydatki na leczenie i grzebanie ubogich obywateli jednego kantonu, chorujących lub zmarłych w innym kantonie.

49. Wolność sumienia i wyznania jest nietykalna. Nikt nie może być zmuszony do brania udziału w jakimkolwiek stowarzyszeniu religijnem, do wyznawania jakiejkolwiek religiji, do wypełniania obrządków religijnych, nikt również nie może być karany w żaden sposób za poglądy religijne. Osoba, posiadająca władzę ojca lub opiekuna ma prawo kierować wychowaniem religijnem dzieci do lat 16-u, zgodnie z wyłożonemi powyżej zasadami.

Korzystanie z praw obywatelskich lub politycznych nie może być ograniczone przez żadne przepisy czy warunki o charakterze kościelnym lub religijnym. Nikomu nie wolno z powodu poglądów religijnych uchylać się od pełnienia obywatelskiego obowiązku. Nikt nie ma obowiązku płacenia podatków specjalnie przeznaczonych na pokrycie wydatków kultu stowarzyszenia religijnego, do którego nie należy.

Rozwinięcie dalsze tej zasady należy do ustawodawstwa związkowego.

50. Swoboda pełnienia obrządków religijnych jest zapewniona w granicach, zgodnych z porządkiem publicznym i dobrami obyczajami.

Kantony i Związek mogą przedsięwziąć środki konieczne dla utrzymania porządku publicznego i spokoju między członkami różnych stowarzyszeń religijnych, jak również przeciw pogwałceniu praw obywateli i państwa przez władze duchowne.

Spyry z dziedziny prawa publicznego lub prywatnego, spowodowane utworzeniem stowarzyszeń religijnych, lub starciami między już istniejącymi, mogą być wniesione drogą apelacji przed kompetentne władze związkowe.

Na terytorjum szwajcarskiem nie mogą być tworzone biskupstwa bez pozwolenia Związku.

51. Zakon Jezuitów i stowarzyszenia z nim związane

nie mają wstępu do żadnej części Szwajcarii i członkom ich wzbrania się wszelkiej działalności w kościele i szkole.

Zakaz ten może być również rozciągnięty w drodze dekretu związkowego i na inne zakony religijne, których działalność jest niebezpieczna dla państwa lub zagraża zgodzie między wyznaniem.

52. Zabrania się otwierać nowe klasztory lub zakony religijne lub wznawiać te, które zostały zamknięte.

53. Akta stanu cywilnego i prowadzenie odnośnych ksiąg należy do władz cywilnych. Ustawodawstwo związkowe wyda dalsze przepisy w tym przedmiocie. Prawo zarządu cmentarzami należy do władzy cywilnej. Powinna ona dbać o to, aby każdy zmarły mógł być przyzwoicie pochowany.

54. Prawo zawierania małżeństw jest pod ochroną Związku. Nie wolno sprzeciwiać się małżeństwu na zasadzie względów wyznaniowych, ubóstwa któregokolwiek z małżonków, ich sprawowania się lub innych jakichkolwiek względów natury policyjnej.

Małżeństwo, zawarte w jednym z kantonów lub zagranicą zgodnie z ustawodawstwem, które tam obowiązuje, będzie uważane za prawne w całym Związku.

Przez małżeństwo żona nabywa praw obywatelskich i gminnych (Heimatsrecht) swego męża.

Dzieci, urodzone przed ślubem, są uprawnione przez późniejsze małżeństwo ich rodziców.

Od żadnego z rodziców nie wolno pobierać opłat za pozwolenie zawarcia małżeństwa, ani żadnych innych podobnych opłat.

55. Wolność druku poręcza się.

Ustawy kantonalne określają jednakże przepisy, mające na celu przeszkodzenie nadużyciom, ustawy te podlegają zatwierdzeniu Rady Związkowej.

Związek może również ustanowić kary, mające na celu przeszkodzenie nadużyciom zwróconym przeciw niemu lub jego władzom.

56. Obywatele mają prawo zakładania stowarzyszeń, jeśli tylko cel tych stowarzyszeń i środki, których używają, nie zawierają nic niedozwolonego lub niebezpiecznego dla państwa.

Ustawy kantonalne określają środki niezbędne dla uniemożliwienia nadużyć.

57. Prawo petycji poręcza się.

58. Nikt nie może być pozbawiony swego ustawowego sądziego. A zatem nie mogą być tworzone żadne sądy wyjątkowe.

Jurydykceja duchowna znosi się.

59. Na żądanie osób prywatnych, akcja przeciwko wypłacalnemu dłużnikowi, zamieszkałemu w Szwajcarii, może być wniesiona tylko do sądu jego miejsca zamieszkania. Wskutek tego majątek jego nie może być zajęty lub zasekwestrowany poza granicami kantonu, który on zamieszkuje, na mocy żądań osób prywatnych.

W stosunku do cudzoziemców zachowuje się uchwały traktatów międzynarodowych.

Więzienie za długi znosi się.

60. Wszystkie Kantony mają obowiązek, we wszystkim, co dotyczy ustawodawstwa i akcji sądowej, traktować obywateli innych kantonów związkowych, jak obywateli własnych.

61. Wyroki ostateczne w sprawach cywilnych, wydane w jednym z kantonów, podlegają wykonaniu w całej Szwajcarii.

62. Opłata od wywożonego majątku (Abzugsrecht) jak również podatek drogowy (Zugrechte) obywali jednego kantonu na korzyść obywateli innego kantonu znoszą się w granicach Szwajcarii.

63. Pod warunkiem wzajemności istnieje wolność przenoszenia się z miejsca na miejsce w stosunku do obywateli państw zagranicznych.

64. Do kompetencji Związku należy ustawodawstwo dotyczące: zdolności prawno-cywilnej; wszelkich kwestji prawnych, związanych z handlem i tranzakcjami ruchomościami (prawo o zobowiązaniach, łącznie z prawem wekslowem i hanwem); własności literackiej i artystycznej; ochrony wynalazków przemysłowych włącznie z rysunkami i modelami; ściągania za długi i bankructwo.

Związek może stanowić ustawy również i w innych przedmiotach ustawodawstwa cywilnego.

Organizacja sądu, procedura i wymiar sprawiedliwości należą do kantonów w tym samym, jak dawniej, zakresie.

(Ten artykuł został zmieniony i uzupełniony przez głosowanie ludowe z dn. 10 lipca 1883 r., 13 listopada 1898 r. i 19 marca 1905 r.).

64 bis. Do Związku należy ustawodawstwo karne.

Organizacja, procedura sądowa i wymiar sprawiedliwości pozostają w kompetencji kantonów w tym samym, jak dawniej, zakresie. Związek ma prawo przyznania kantonom subsydjów na zakładanie więzień, domów roboczych i poprawczych, jak również na wprowadzenie ulepszeń w wykonywaniu kar. Ma on również prawo współdziałania z instytucjami opieki nad podzulkami.

(Ten artykuł został przyjęty przez głosowanie ludowe 13 listopada 1898 r.).

65. Znosi się kara śmierci za przestępstwa polityczne. Wzbronione są kary cielesne.

(Ten artykuł został zmieniony przez głosowanie ludowe 18 maja 1879 r.).

66. Ustawodawstwo związkowe określa, w jakich granicach obywatel szwajcarski może być pozbawiony praw politycznych.

67. Ustawodawstwo związkowe stanowi w przedmiocie wzajemnego wydawania oskarżonych przez kantony; wydawanie to nie może być jednak obowiązującym w zakresie przestępstw politycznych i prasowych.

68. Ustawa związkowa zarządza środki, które przedsiębiorca należy dla naturalizacji osób, nie mających ojczyzny (Heimatlosen) i dla zabezpieczenia przed nowymi wypadkami tego rodzaju.

69. Do kompetencji Związku należy ustawodawstwo, dotyczące środków policji sanitarnej przeciwko epidemjom i epizootjom, stanowiącym niebezpieczeństwo powszechne.

69 bis. Związek stanowi prawa:

- a) o handlu artykułami spożywczymi,
- b) o handlu innymi przedmiotami gospodarstwa i użyteczności, o ile mogą one być niebezpieczne dla zdrowia i życia.

Wykonanie ustaw wydanych w tych dziedzinach należy do obowiązków kantonów, pod nadzorem i przy pomocy finansowej Związku. Nadzór nad przywozem na granicy szwajcarskiej należy do Związku.

(Ten artykuł został przyjęty przez głosowanie ludowe 11 lipca 1897 r.).

70. Związek ma prawo wydalania ze swoich granic cudzoziemców, zagrażających wewnętrznemu lub zewnętrznemu bezpieczeństwu Szwajcarii.

ROZDZIAŁ II.

WŁADZE ZWIĄZKOWE.

I. Zgromadzenie Związkowe.

71. Z zachowaniem praw ludu i kantonów (art. 89 i 121) najwyższą władzę Związku sprawuje Zgromadzenie Związkowe, które składa się z dwóch Sekeji czyli Rad: A) Rady Narodowej, B) Rady Kantonów.

A) Rada Narodowa.

72. Rada Narodowa składa się z deputowanych od ludu szwajcarskiego, wybieranych po jednym na każde 20,000 ludności; całkowite ułamki powyżej 10,000 liczą się za całe 20,000. Każdy kanton, a w kantonach podzielonych, każdy pół-kanton wybiera przynajmniej jednego deputowanego.

73. Wybory do Rady Narodowej są bezpośrednie. Odbywają się one w związkowych kolegiach wyborczych, które nie mogą wszakże składać się z części różnych kantonów.

74. W wyborach i głosowaniu ma prawo wziąć udział każdy Szwajcar, który ma ukończone lat 20 i który, prócz tego, nie jest pozbawiony praw czynnego obywatela przez ustawodawstwo kantonu, który zamieszkuje.

Ustawodawstwo związkowe może jednak unormować w sposób jednorodny wykonywanie tego prawa.

75. Każdy Szwajcar, o ile nie jest duchownym i o ile ma prawo głosowania, może być wybrany na członka Rady Narodowej.

76. Rada Narodowa jest wybierana na 3 lata i podlega za każdym razem odnowieniu w całkowitym składzie.

77. Deputowani Rady Kantonów, członkowie Rady Związkowej i urzędnicy mianowani przez nią nie mogą być jednocześnie członkami Rady Narodowej.

78. Na okres każdej sesji, zwyczajnej czy nadzwyczajnej, Rada Narodowa wybiera z pośród siebie przewodniczącego i wice-przewodniczącego.

Członek, który był przewodniczącym w ciągu jednej sesji zwyczajnej, nie może być przewodniczącym ani wice-przewodniczącym w ciągu następnej sesji zwyczajnej.

Jeden i ten sam członek nie może być wice-przewodniczącym w ciągu dwóch następujących po sobie sesji zwyczaj-

nych. Jeśli zdania są podzielone równo, decyzja zależy od przewodniczącego; bierze on udział w wyborach narówni z innymi członkami.

79. Członkowie Rady Narodowej pobierają zwrot kosztów utrzymania z kasy związkowej.

B) Rada Kantonów.

80. Rada Kantonów składa się z 44 deputowanych od kantonów. Każdy kanton wybiera dwóch deputowanych: w kantonach podzielonych każdy półkanton wybiera jednego.

81. Członkowie Rady Narodowej i członkowie Rady Związkowej nie mogą być deputowanymi Rady Kantonów.

82. Na okres każdej sesji zwyczajnej lub nadzwyczajnej Rada Kantonów wybiera z pośród siebie przewodniczącego i wiceprzewodniczącego.

Ani przewodniczący ani wice-przewodniczący nie mogą być wybierani z pośród deputowanych kantonu, z którego był wybrany przewodniczący bezpośrednio poprzedzającej sesji. Deputowani jednego i tego samego kantonu nie mogą być wice-przewodniczącymi w ciągu dwóch następujących po sobie sesyj zwyczajnych.

Jeżeli zdania podzielili się równo, przewodniczący rozstrzyga; bierze on udział w wyborach narówni z innymi członkami.

83. Deputowani Rady Kantonów otrzymują zwrot kosztów utrzymania z kantonów.

C) Atrybucje Zgromadzenia Związkowego.

84. Rada Narodowa i Rada Kantonów omawiają wszystkie kwestje, które Konstytucja niniejsza oddaje kompetencji Związku, i które nie podlegają kompetencji innej władzy związkowej.

85. Do kompetencji obu Rad należą mianowicie następujące sprawy:

1) Ustawy o organizacji i porządku wyborów władz związkowych.

2) Ustawy i postanowienia w przedmiotach, które Konstytucja oddaje kompetencji Związku.

3) Utrzymanie i wynagrodzenie członków władz związkowych i członków kancelarii związkowej; ustanowienie stałych urzędów związkowych i określenie etatów.

4) Wybór Rady Związkowej, Trybunału Związkowego, Kanclerza a także głównodowodzącego armją związkową.

Ustawodawstwo związkowe może przyznać Zgromadzeniu Związkowemu również i inne prawa, dotyczące wyborów i zatwierdzeń.

5) Związki i traktaty z państwami zagranicznymi, jak również zatwierdzenie traktatów kantonów między sobą lub z państwami zagranicznymi; jednakże umowy kantonów podlegają rozpatrywaniu Zgromadzenia Związkowego o tyle tylko, o ile Rada Związkowa lub jakiś inny kanton wnoszą protesty.

6) Środki dla ochrony bezpieczeństwa zewnętrznego, jak również utrzymania niezawisłości i neutralności Szwajcarii; wypowiedzanie wojny i zawieranie pokoju.

7) Gwarantowanie Konstytucyj i terytorjów kantonów, interwencja, będąca skutkiem tej gwarancji; środki ochrony bezpieczeństwa wewnętrznego Szwajcarii, utrzymanie spokoju i porządku; amnestja i prawo łaski.

8) Środki niezbędne dla utrzymania autorytetu Konstytucji Związkowej i dla zapewnienia gwarancyj, danych konstytucjom kantonalnemu, jak również środki, przedsiębrane dla zabezpieczenia pełnienia obowiązków związkowych.

9) Prawo rozporządzania armją związkową.

10) Określanie budżetu rocznego, zatwierdzanie sprawozdania finansowego państwa i pozwalanie na zaciąganie pożyczek.

11) Najwyższy nadzór nad administracją i sądownictwem związkowem.

12) Reklamacje w przemianie decyzji Rady Związkowej, dotyczących sporów administracyjnych (art. 113).

13) Spory o kompetencję między władzami związkowemi.

14) Rewizja Konstytucji Związkowej.

86. Obie Rady zbierają się raz do roku w dniu naznaczonym przez regulamin na sesję zwyczajną.

Sesje nadzwyczajne są zwoływane przez Radę Związkową, albo na żądanie jednej czwartej członków Rady Narodowej, lub 5 kantonów.

87. Rada obraduje tylko wtedy, jeżeli obecni deputowani stanowią absolutną większość całkowitej liczby jej członków.

88. Uchwały Rady Narodowej i Rady Kantonów są stanowione absolutną większością głosów uczestników głosowania.

89. Ustawy, dekrety i uchwały związkowe mogą być wydawane tylko za zgodą obu Rad. Ustawy związkowe muszą być przedstawione do przyjęcia lub odrzucenia ludowi, jeśli zażąda tego 30,000 obywateli czynnych lub 8 kantonów. To

samo dotyczy i uchwał związkowych, mających wagę ogólną i nie mających charakteru nagłości.

90. Ustawodawstwo związkowe określi formy i terminy głosowania ludowego.

91. Członkowie obu Rad głosują bez uprzednich instrukcyj.

92. Każda Rada obraduje oddzielnie. Kiedy jednak chodzi o wybory, wzmiakowane w art. 85 nr. 4, o wykonanie prawa łaski lub decyzję w sporach o kompetencję (art. 85 § 13), obie Rady łączą się dla wspólnych obrad pod przewodnictwem prezydenta Rady Narodowej, przyczem decyzja zapada większością głosów, uczestniczących w głosowaniu członków obu Rad.

93. Każda Rada i każdy jej członek posiada prawo inicjatywy. Kantony mogą wykonywać to prawo listownie.

94. Posiedzenia Rad są zawsze publiczne.

2. Rada Związkowa.

95. Najwyższa władza rządząca i wykonawcza Związku należy do Rady Związkowej, składającej się z 7 członków.

96. Członkowie Rady Związkowej są mianowani na 3 lata przez Zgromadzenie Związkowe i wybierani z pośród wszystkich obywateli szwajcarskich, mających bierne prawo wyborcze do Rady Narodowej. Z pośród obywateli jednego kantonu może być wybrany tylko jeden członek Rady Związkowej.

Rada Związkowa odnawia się w całkowitym składzie po każdorazowym odnowieniu Rady Narodowej.

Członków, którzy ubyli w ciągu trzech lat, zastępują na pierwszej sesji Zgromadzenia Związkowego inni, na resztę czasu trwania funkcji tamtych.

97. W czasie pełnienia swych obowiązków członkowie Rady Związkowej nie mogą zajmować żadnego innego urzędu, czy to na służbie Związku, czy też w którymkolwiek z kantonów, nie mogą również pracować na żadnym innym polu ani poświęcać się jakienukolwiek zawodowi.

98. W Radzie Związkowej przewodniczy prezydent Związku. Ma on wice-prezydenta.

Prezydent Związku i wice-prezydent Rady Związkowej są mianowani przez Zgromadzenie Związkowe z liczby członków Rady na rok. Ustupujący prezydent nie może być wybrany na prezydenta lub wice-prezydenta następnego roku. Ta sama osoba nie może być wice-prezydentem dwa lata z rzędu.

99. Prezydent Związku i inni członkowie Rady Związkowej otrzymują utrzymanie roczne z Kasy Związkowej.

100. Rada Związkowa może decydować tylko wtedy, kiedy jest obecnych przynajmniej 4 członków.

101. Członkowie Rady Związkowej mają głos doradczy w obu Izbach Zgromadzenia Związkowego, jak również prawo stawiania wniosków w przedmiocie obrad.

102. Atrybucje i obowiązki Rady Związkowej w granicach niniejszej Konstytucji są mianowicie następujące:

1) Kieruje ona sprawami Związku zgodnie z ustawami i uchwałami Związku.

2) Czuwa nad zachowaniem Konstytucji, ustaw i uchwał Związku, jak również przepisów, umów (konkordatów) związkowych; przedsięwzięcie niezbędne dla zachowania ich środki, z inicjatywy własnej lub wskutek skargi, jeśli skarga ta nie należy do liczby tych, które winny być wnoszone przed Trybunał Związkowy zgodnie z art. 113.

3) Strzeże gwarancji, danych konstytucjom kantonalnym.

4) Przedstawia do rozpatrzenia Zgromadzeniu Związkowemu projekty ustaw lub uchwał i wyraża swoje zdanie przedwstępne o projektach, z którymi się do niej zwróciły Rady lub kantony.

5) Dba o wykonanie ustaw i uchwał Związku, wyroków Trybunału Związkowego, jak również transakcyj i wyroków polubownych w sporach między kantonami.

6) Mianuje tych urzędników, których mianowanie nie podlega kompetencji Zgromadzenia Związkowego, Trybunału Związkowego, lub innej władzy.

7) Rozpatruje umowy kantonów między sobą lub z państwami zagranicznymi i zatwierdza je, o ile należy (art. 85 § 5).

8) Czuwa nad zewnętrznymi interesami Związku, mianowicie nad utrzymaniem jego stosunków międzynarodowych, i wogóle zawiaduje sprawami zewnętrznymi.

9) Czuwa nad bezpieczeństwem zewnętrznym Szwajcarii, nad zachowaniem jej niezawisłości i neutralności.

10) Czuwa nad wewnętrznym bezpieczeństwem Związku, nad zachowaniem spokoju i porządku.

11) W razie nagłej potrzeby, i jeżeli Zgromadzenie Związkowe nie jest zebrane, Rada Związkowa ma prawo powołać na służbę niezbędną liczbę wojska i rozporządzać niem, pod warunkiem wszakże natychmiastowego zwołania Rad, jeżeli liczba powołanego wojska przewyższa 2000, lub jeżeli pozostaje ono dłużej niż 3 tygodnie pod bronią.

12) Jej jest powierzone wszystko, co dotyczy wojsko-

wości związkowej, jak również wszystkie inne gałęzie administracji, należące do Związku.

13) Rozpatruje ona te ustawy i rozporządzenia kantonów, które powinny być oddane jej do zatwierdzenia. Sprawuje nadzór nad różnymi, poddanymi jej kontroli, gałęziami administracji kantonowej.

14) Zarządza finansami Związku, proponuje budżet, i zdaje sprawę z dochodów i rozchodów.

15) Ma nadzór nad działalnością wszystkich urzędników i funkcjonariuszów administracji związkowej.

16) Zdaje sprawę ze swej działalności przed Zgromadzeniem Związkowym podczas każdej sesji zwyczajnej, składa przed niem raport z zewnętrznego i wewnętrznego położenia Związku i doradza środki, które uważa za użyteczne dla wzrostu dobrobytu ogólnego. Składa również raporty specjalne na żądanie Zgromadzenia Związkowego lub jednej z jego Izb.

103. Sprawy, podlegające kompetencji Rady Związkowej są podzielone między jej członków departamentami. Podział ten ma na celu wyłącznie ułatwienie rozpatrzenia i załatwienia spraw; decyzję wydaje Rada Związkowa, jako władza.

104. Rada Związkowa i jej departamenty mają prawo wzywać ekspertów w sprawach natury specjalnej.

3. Kancelarja Związkowa.

105. Kancelarja Związkowa, na czele której stoi Kanclerz Związku, pełni obowiązki sekretarjatu do spraw Zgromadzenia Związkowego i Rady Związkowej.

Zgromadzenie Związkowe wybiera Kanclerza na okres trzy-letni jednocześnie z Radą Związkową.

Kancelarja jest pod specjalnym nadzorem Rady Związkowej. Ustawa związkowa określi wszystko, co dotyczy organizacji Kancelarji.

4. Trybunał Związkowy.

106. Trybunał Związkowy ma za zadanie wymiar sprawiedliwości w sprawach związkowych.

Istnieje prócz tego sąd przysięgłych dla spraw karnych (art. 112).

107. Członków Trybunału Związkowego i ich zastępców naznacza Zgromadzenie Związkowe, które będzie miało wzgląd na to, aby wszystkie trzy języki narodowe były reprezentowane w sądzie. Ustawa określi organizację Trybunału Związ-

kowego i jego oddziałów, liczbę jego członków i zastępców, czas trwania ich urzędowania i ich wynagrodzenie.

108. W skład Trybunału Związkowego może wejść każdy obywatel szwajcarski, który ma bierne prawo wyborcze do Rady Narodowej. Członkowie Zgromadzenia Związkowego i Rady Związkowej i funkcjonariusze tych władz nie mogą jednocześnie wchodzić w skład Trybunału Związkowego.

Członkowie Trybunału Związkowego nie mogą w czasie pełnienia swych funkcyj zajmować żadnego innego urzędu, czy to na służbie Związku, czy też w którymkolwiek z kantonów, nie mogą również działać na żadnym innym polu, ani oddawać się innemu zawodowi.

109. Trybunał Związkowy organizuje swoją kancelarię i mianuje jej personel.

110. Trybunał Związkowy orzeka z dziedziny prawa cywilnego w sprawach:

1) Między Związkiem a kantonami.

2) Między Związkiem z jednej, a stowarzyszeniami lub osobami prywatnymi z drugiej strony, jeżeli te stowarzyszenia lub osoby prywatne są stroną pozywającą, i jeżeli sprawa dosięga tego, stopnia ważności, który określi ustawodawstwo związkowe.

3) Między kantonami.

4) Między kantonami z jednej, a stowarzyszeniami lub osobami prywatnymi z drugiej strony, jeżeli jedna ze stron żąda tego, i o ile sprawa dosięga tego stopnia ważności, który określi ustawodawstwo związkowe. Oprócz tego do jego kompetencji należą sprawy, dotyczące osób, nie mających ojczyzny (*betreffend der Heimatlosigkeit*), jak również spory pomiędzy gminami różnych kantonów w zakresie prawa cywilnego.

111. Trybunał Związkowy ma obowiązek rozpatrywania również i innych spraw, jeżeli strony zgodzą się między sobą oddać sprawę do jego rozstrzygnięcia, i jeżeli przedmiot sprawy dosięga tego stopnia ważności, który określi ustawodawstwo związkowe.

112. Trybunał Związkowy z udziałem przysięgłych, którzy stanowią w przedmiocie faktu, orzeka z liczby spraw karnych:

1) W wypadkach zdrady państwowej wobec Związku, buntu, lub gwałtu wobec władz związkowych.

2) W przestępstwach i wykroczeniach przeciw prawom międzynarodowym.

3) W przestępstwach i wykroczeniach natury politycznej, przyczynie lub skutku nieporządków, które pociągnęły za sobą zbrojną interwencję Związku.

4) Przesłępstwa, o które są oskarżeni urzędnicy, naznaczeni przez którąkolwiek z władz związkowych, jeżeli ta zwróci się z odpowiednią skargą do Trybunału Związkowego.

113. Trybunał Związkowy rozpatruje prócz tego:

1) Spory o kompetencję między władzami związkowymi z jednej, a kantonalnemi z drugiej strony.

2) Spory między kantonami, jeżeli są one z zakresu prawa publicznego.

3) Skargi na pogwałcenie praw konstytucyjnych obywateli, jak również skargi osób prywatnych na niedotrzymanie umów i traktatów.

Spory administracyjne, które określi ustawodawstwo związkowe są wyłączone.

We wszystkich wymienionych tu wypadkach Trybunał Związkowy będzie stosował ustawy przyjęte przez Zgromadzenie Związkowe i uchwały tego Zgromadzenia o znaczeniu ogólnem. Będzie się również stosował do traktatów ratyfikowanych przez Zgromadzenie Związkowe.

114. Oprócz wypadków, przewidzianych przez art. 110, 112 i 113, kompetencja Trybunału Związkowego może być rozszerzona przez ustawodawstwo związkowe i na inne sprawy, a w szczególności może mu nadać atrybucje, mające na celu zapewnienie jednolitego stosowania ustaw, przewidzianych przez art. 64.

5. Rozporządzenia różne.

115. Wszystko, co dotyczy siedziby władz związkowych, będzie określone przez ustawodawstwo związkowe.

116. Trzy najbardziej rozpowszechnione w Szwajcarji języki: niemiecki, francuski i włoski są językami narodowymi Związku.

117. Urzędnicy Związku są odpowiedzialni za swoją działalność. Ustawa Związkowa określi wszystko, co dotyczy tej odpowiedzialności.

ROZDZIAŁ III.

(zmieniony, głosowanie ludowe z 5-go lipca 1891 r.)

Rewizja Konstytucji Związkowej.

118. Konstytucja Związkowa może być zrewidowana w każdej chwili w całości lub częściowo.

119. Rewizja całkowita dokonywa się w formie przepisanej dla ustawodawstwa związkowego.

120. Jeżeli jedna Izba Zgromadzenia Związkowego uchwali niezbędnosć całkowitej rewizji Konstytucji Związkowej, a druga nie zgodzi się na tę decyzję, albo jeżeli 50,000 obywateli szwajcarskich, mających prawo głosu, zażąda rewizji ogólnej, to kwestja, czy rewizja ma się odbyć, czy nie, w obu wypadkach powinna być oddana pod głosowanie ludu szwajcarskiego, który głosuje: tak lub nie.

Jeżeli w jednym z tych wypadków większość obywateli szwajcarskich, biorących udział w głosowaniu wypowie się twierdząco, to obie rady będą wybrane na nowo dla przeprowadzenia rewizji.

121. Rewizja częściowa może się odbyć bądź to w drodze inicjatywy ludowej, bądź też w drodze ustanowionej dla ustawodawstwa związkowego.

Inicjatywa ludowa polega na żądaniu, wyrażonem przez 50,000 obywateli szwajcarskich, mających prawo głosu i żądających przyjęcia nowego artykułu, lub usunięcia czy zmiany pewnych określonych tytułów istniejącej Konstytucji. Jeżeli w drodze inicjatywy ludowej zostanie wniesionych do rozpatrzenia lub wprowadzenia do Konstytucji Związkowej kilka różnych postanowień, to każde z nich musi stanowić przedmiot oddzielnego żądania inicjatywy.

Żądanie inicjatywy może być przedstawione albo w formie wskazówki ogólnej, albo w formie dokładnie opracowanego projektu. Jeżeli żądanie inicjatywy przedstawione jest w formie ogólnej, i jeżeli obie Izby zgadzają się na nie, powinny one przystąpić do częściowej rewizji w sensie wskazanym i przedstawić projekt ludowi i kantonom do przyjęcia lub odrzucenia. Jeżeli zaś przeciwnie Izby związkowe nie zgadzają się z przedstawionem żądaniem, to kwestja rewizji częściowej po-

winna być oddana pod głosowanie ludowe, a jeżeli większość obywateli szwajcarskich, biorących udział w głosowaniu, wypowie się za rewizją, Zgromadzenie Związkowe podejmuje rewizję, stosując się do uchwały ludowej. — Jeżeli żądanie przedstawione jest w formie opracowanego projektu, powinien on być oddany ludowi i kantonom do przyjęcia lub odrzucenia. Jeżeli Zgromadzenie Związkowe nie zgadza się z przedstawionym projektem, może ono wypracować własny projekt, lub doradzić ludowi odrzucenie projektu przedstawionego i oddać pod głosowanie swój kontr-projekt lub swoją propozycję odrzucenia jednocześnie z projektem pochodzącym z inicjatywy ludowej.

122. Ustawa związkowa określi formalności, które należy zachować przy żądaniu inicjatywy ludowej i głosowaniu w sprawie rewizji Konstytucji Związkowej.

123. Zrewidowana Konstytucja Związkowa lub zrewidowana część jej nabierają mocy obowiązującej, jeżeli są przyjęte przez większość obywateli szwajcarskich, biorących udział w głosowaniu i przez większość kantonów.

Przy określaniu większości kantonów rezultat głosowania w półkantonie liczy się za pół głosu. — Rezultat głosowania ludowego w każdym kantonie uważa się za głos kantonu.

Uchwały czasowe.

1. Dochód z poczty i opłat celnych, będzie rozdzielany na zasadach dotychczasowych dotąd, dopóki Związek faktycznie nie przyjmie na siebie wydatków wojskowych, ponoszonych do tej chwili przez kantony. Ustawodawstwo związkowe musi się troszczyć oprócz tego o to, aby straty, które mogą pociągnąć za sobą zmiany mieszczące się w art. 20, 30, 36, nr. 2 i 42, dla kas pewnych kantonów, spadały na nie częściowo i urzeczywistniły się dopiero po okresie przejściowym kilkuletnim.

Kantony, które w chwili wejścia w życie art. 20 Konstytucji, nie wypełniły zobowiązań wojskowych, nałożonych na nie przez dawną konstytucję i ustawy związkowe, mają obowiązek wypełnienia ich z poniesieniem kosztów.

2. Rozporządzenia ustaw związkowych, traktatów i konstytucyj lub ustaw kantonalnych, sprzeczne z niniejszą Konstytucją, przestają działać przez sam fakt przyjęcia niniejszej Konstytucji lub ogłoszenia ustaw, przewidzianych przez nią.

3. Nowe rozporządzenia, dotyczące organizacji i kompetencji Trybunału Związkowego, nabierają mocy dopiero po ogłoszeniu ustaw związkowych z nimi związanych.

4. Pozostawia się Kantonom termin pięcioletni dla wprowadzenia bezpłatnego elementarnego nauczania ludowego (art. 27).

5. Osoby oddające się zawodom liberalnym, które otrzymały przed ogłoszeniem ustawy związkowej świadectwo uzdolnienia od któregośkolwiek kantonu lub władzy, reprezentującej kilka kantonów na mocy zawartej między nimi umowy, mają prawo zajmować się tym zawodem na całym terytorjum Związku.

6. Jeżeli ustawa związkowa, przewidziana przez art. 32 bis, nabierze mocy przed upływem 1890 r., cła przywozowe, pobierane przez kantony od napojów wysokowych zgodnie z art. 32, będą zniesione od chwili wejścia w życie tej ustawy.

Gdyby w tym wypadku, części przypadające na te kantony lub gminy z ulegającej podziałowi sumy, nie były wystarczające dla wynagrodzenia zniesionych ciał, obliczonych według przeciętnej wielkości czystego rocznego dochodu z ciał za lata 1880 — 1884 włącznie, deficyt kantonów lub gmin, ponoszących straty będzie do końca 1890 r. pokryty z sumy, przypadającej w udziale innym kantonom, proporcjonalnie do liczby ich ludności, a dopiero po tem przedwstępnie odliczeniu reszta sumy będzie podzielona między pozostałe kantony, proporcjonalnie do ich zaludnienia.

Ustawodawstwo związkowe dba prócz tego o to, aby straty, które może ściągnąć na kasy zainteresowanych kantonów lub gmin zastosowanie niniejszej uchwały, spadały na nie stopniowo i dosięgły swej całkowitej wysokości dopiero po okresie przejściowym, trwającym do 1895 r.; sumy przeznaczone na ten cel powinny być uprzednio odliczone z czystych dochodów wymienionych w art. 32 bis (nr. 4).

(Ten artykuł został przyjęty przez głosowanie ludowe 25 października 1885 r.).

USTAWA ZWIĄZKOWA

z dn. 17 czerwca 1874 r.

dotycząca głosowania ludowego nad ustawami i uchwałami
związkowemi.

1. Ustawy związkowe są oddawane pod głosowanie ludu, w celu przyjęcia ich lub odrzucenia, jeżeli zażąda tego 30,000 obywateli lub 8 kantonów. To samo dotyczy uchwał związkowych, mających wagę ogólną i nieposiadających charakteru nagłości (art. 89 Konstytucji Związkowej).

2. Decyzja, stwierdzająca, że uchwała związkowa nie ma wagi ogólnej, lub ma charakter nagłości, należy do atrybucyj Zgromadzenia Związkowego i musi być każdorazowo formalnie dołączona do samej uchwały. W tym wypadku Rada Związkowa nakazuje wykonanie tejże i włączenie jej do oficjalnego zbioru ustaw Związku.

3. Wszystkie ustawy jak również wszystkie uchwały związkowe, które nie należą do jednego z dwóch wyjątków przewidzianych w art. 2, będą ogłaszane zaraz po ich postanowieniu i dostarczane w dostatecznej liczbie egzemplarzy rządowi kantonalnemu.

4. Żądanie, aby ustawa lub uchwała związkowa była oddana pod głosowanie ludowe, czy pochodzi ona od obywateli, czy też od kantonów, musi być sformułowane w 90 dni od dnia ogłoszenia tej ustawy lub uchwały w Dzienniku Związkowym.

5. Żądanie powinno być zwrócone na piśmie do Rady Związkowej. Obywatel, który wystosowuje lub popiera żądanie, musi je opatrzyć osobiście własnym podpisem. Ktokolwiek pod żądaniem tego rodzaju podpisze cudze nazwisko zamiast swojego, podlega rozporządzeniom ustaw karnych. Prawo głosu podpisanych musi być poświadczone przez władzę gminną miejsca, gdzie korzystają oni ze swoich praw politycznych.

Nie wolno pobierać żadnej opłaty za to poświadczenie.

6. Żądanie głosowania ludowego, wychodzące od kantonów, musi być sformułowane przez Wielką Radę, Radę Kantonalną lub Landrath. Zachowuje się prawo, przyznane ludowi przez Konstytucję, wprowadzania zmian do decyzyj tego rodzaju.

7. Jeżeli, w ciągu 90 dni od ogłoszenia ustawy lub uchwały związkowej w Dzienniku Związkowym, żadne żądanie głosowania ludowego nie zostało wniesione, lub jeżeli rozpatrzenie i obliczenie urzędowe petycji wykazało, że żadna z nich nie jest podpisana przez 30,000 obywateli lub osiem kantonów, Rada Związkowa decyduje, że ustawa ta nabiera mocy i nakazuje wykonanie jej i włączenie do zbioru oficjalnego ustaw Związku.

Liczba podpisów, zebranych dla poparcia żądania głosowania ludowego, jest ogłoszona w Dzienniku Związkowym przez kantony i gminy. To samo dotyczy żądań przedstawionych przez kantony zgodnie z art. 6. Prócz tego Rada Związkowa zda Zgromadzeniu Związkowemu podczas najbliższej sesji sprawozdanie z aktami dla poparcia.

8. Jeżeli rozpatrzenie petycji wykaże, że żądanie jest poparte przez wystarczającą liczbę obywateli szwajcarskich, mających prawo głosu, lub kantonów, Rada Związkowa organizuje głosowanie ludowe. Uwiadamia ona o tem rządy kantonalne i przedsięwzięje środki, niezbędne dla prędkiego i powszechnego ogłoszenia ustawy lub uchwały, o które chodzi.

9. Głosowanie ludu szwajcarskiego odbywa się jednocześnie na całym obszarze Związku. Dzień głosowania naznacza Rada Związkowa. Głosowanie nie może jednak odbyć się wcześniej, niż w cztery tygodnie po ogłoszeniu dostatecznym ustawy lub uchwały, o których mowa.

10. Prawo głosu ma każdy Szwajcar, który ma lat 20 ukończonych i, prócz tego, nie jest pozbawiony prawa czynnego obywatela przez ustawodawstwo kantonu, który zamieszkuje.

11. Każdy kanton organizuje głosowanie na swoim terytorjum według przepisów ustawodawstwa związkowego o głosowaniach związkowych.

12. W każdej gminie i okręgu będzie sporządzony protokół, określający dokładnie liczbę wyborców i liczbę głosujących, którzy przyjęli lub odrzucili ustawę lub uchwałę związkową, oddaną pod głosowanie ludu.

13. Rządy doręczają Radzie Związkowej w terminie dziesięciodniowym protokoły z głosowania i mają do jej dyspozycji kartki od głosowania. Rada Związkowa według tych protokółów sprawdzi wyniki głosowania.

14. Ustawa lub uchwała uważają się za zatwierdzone, jeżeli są przyjęte przez większość obywateli szwajcarskich, którzy brali udział w głosowaniu. W tym wypadku

Rada Związkowa nakazuje wykonanie ich i włączenie do zbioru oficjalnego ustaw związkowych.

15. Jeżeli zostało stwierdzone, że większość głosujących odrzuciła ustawę lub uchwałę, które jej oddano pod głosowanie, ustawa lub uchwała są uznane za nieistniejące i nie będą wykonane.

16. W obu wypadkach wyniki głosowania są ogłaszane przez Radę Związkową, która zdaje z nich sprawozdanie Zgromadzeniu Związkowemu na najbliższej sesji. ¹⁾

¹⁾ Od roku 1894 do 1906 włącznie 25 ustaw konstytucyjnych lub związkowych było oddanych pod głosowanie ludowe. W tej liczbie 10 było przyjętych, 15 odrzuconych.

BIBLIOTEKA
UMCS
LUBLIN

CZĘŚĆ II.

F R A N C J A.

FRANCJA.

Ustawa konstytucyjna o organizacji władz państwowych z 25 lutego 1875 r.

1. Władzę ustawodawczą sprawują dwa zgromadzenia: Izba Deputowanych i Senat.

Izba Deputowanych jest wybierana przez powszechne głosowanie na zasadach określonych przez ustawę wyborczą. Skład, sposób mianowania i atrybucje Senatu będą uregulowane przez specjalną ustawę.

2. Prezydenta Republiki obiera absolutną większością głosów Senat i Izba Deputowanych, połączone w Zgromadzenie Narodowe. Jest on wybrany na 7 lat. Może być obrany powtórnie.

3. Prezydentowi Republiki służy prawo początkowania ustaw narówni z członkami obu Izb. Obwieszcza on ustawy, po przyjęciu ich przez obie Izby. Również przestrzega i zapewnia ich wykonanie. Do Prezydenta należy prawo łaski; amnestja może być udzielona tylko mocą ustawy. Prezydent rozporządza siłą zbrojną. Mianuje na urzędy cywilne i wojskowe. Przewodniczy w uroczystościach narodowych. Ambasadorowie i posłowie mocarstw zagranicznych są akredytowani przy Prezydencie. Każdy akt Prezydenta Republiki musi być kontrasygnowany przez ministra.

4. W miarę tego, jak po ogłoszeniu niniejszej ustawy będą się otwierały wakanse, Prezydent Republiki w Radzie Ministrów mianuje zwyczajnych Radców Stanu. Radey Stanu, mianowani w ten sposób, mogą być odwołani tylko na zasadzie dekretu, wydanego w Radzie Ministrów. Wyjątek dotyczy Radców Stanu mianowanych na 9 lat przez Zgromadzenie Narodowe na zasadzie ustawy z 24 maja 1872 r. Radey ci

mogą być odwołani przed upływem terminu ich pełnomocnictw, tylko w porządku określonym przez tę ustawę.

5. Prezydent Republiki może za zgodą Senatu rozwiązać Izbę Deputowanych przed upływem terminu prawnego jej pełnomocnictw. W tym wypadku kolegią wyborczą zbierają się dla przeprowadzenia nowych wyborów w terminie dwumiesięcznym, a Izba w ciągu dni 10 po ukończeniu procedury wyborczej.

(Ten artykuł został zmieniony przez ustawę konstytucyjną z dnia 13—14 sierpnia 1884 r.).

6. Ministrowie są odpowiedzialni przed Izbami solidarnie za ogólny kierunek polityki rządu i indywidualnie za swoją działalność osobistą. Prezydent Republiki jest odpowiedzialny tylko w wypadkach zdrady stanu.

7. Jeżeli urząd Prezydenta wakuje wskutek jego śmierci lub jakiegokolwiek innej przyczyny, obie Izby połączone przystępują natychmiast do obioru nowego Prezydenta. W międzyczasie władzę wykonawczą pełni Rada Ministrów.

8. Izby będą miały prawo w oddzielnych uchwałach, powziętych absolutną większością głosów, z własnej inicjatywy lub na żądanie Prezydenta Republiki, oświadczyć, że ustawy konstytucyjne mają być poddane rewizji. Kiedy obie Izby powezmą tę decyzję, łączą się one w Zgromadzenie Narodowe, aby przeprowadzić rewizję. Uchwały, zmieniające całkowicie lub częściowo ustawy konstytucyjne, winny być powzięte absolutną większością głosów wszystkich członków, tworzących Zgromadzenie Narodowe. Republikańska forma rządów nie może być przedmiotem projektu rewizji.

Członkowie rodzin niegdyś panujących we Francji nie mogą być obierani na prezydentów Republiki.

(Ten artykuł został zmieniony przez ustawę konstytucyjną 13—14 sierpnia 1884 r.).

9. Zniesiony.

Ustawa konstytucyjna o organizacji Senatu, z 24-go lutego 1875 r.

1—7. (Te artykuły, dotyczące składu Senatu i organu mianującego senatorów, z razu straciły swój charakter ustaw zasadniczych ze względu na art. 3 ustawy z dn. 13—14 sierpnia 1884 r., a następnie zostały zupełnie zniesione przez art. 9 ustawy z dnia 9 grudnia 1884 r.)

8. Senat posiada na równi z Izbą Deputowanych prawo inicjatywy i tworzenia ustaw. Wszelako wszystkie prawa finansowe muszą być przedstawiane przedewszystkiem Izbie Deputowanych i przez nią przyjęte.

9. Senat może być zamieniony na Izbę Sądową dla sądzenia Prezydenta lub ministrów jak również rozpatrywania spraw o zamachy na bezpieczeństwo państwa.

10. Przepisy, dotyczące pierwszych wyborów do Senatu przed rozdzieleniem Zgromadzenia Narodowego, są teraz bezprzedmiotowe.

11. Ustawa niniejsza nie może być obwieszona przed ostatecznem przyjęciem ustawy o władzach państwowych.

Ustawa konstytucyjna o stosunkach wzajemnych władz państwowych, z 16 lipca 1875 r.

1. Senat i Izba Deputowanych zbierają się co rok w drugi wtorek stycznia, jeżeli nie są wcześniej zwołane przez Prezydenta Republiki. Obie Izby powinny obradować co najmniej 5 miesięcy w roku. Sesje obu Izb zaczynają się i kończą jednocześnie.

2. Prezydent Republiki ogłasza zamknięcie sesji. Ma on prawo zwoływania Izb na sesję nadzwyczajną. Ma obowiązek zwoływania ich, jeśli zażąda tego w przerwie między sesjami absolutna większość członków każdej Izby.

Prezydent może odroczyć obrady Izb. Takie odroczenie nie może jednak trwać dłużej, niż miesiąc, ani być stosowane częściej, niż dwa razy podczas tej samej sesji.

3. Co najmniej na miesiąc przed upływem terminu pełnomocnictw Prezydenta Republiki, Izby powinny się połączyć w Zgromadzenie Narodowe, aby przystąpić do obioru nowego Prezydenta.

Jeśli zwołanie nie nastąpi, Izby łączą się z samego prawa (automatycznie) na 15 dni przed upływem terminu z pełnomocnictw.

W razie śmierci lub dymisji Prezydenta Republiki obie Izby łączą się natychmiast z samego prawa (automatycznie). Gdyby Izba Deputowanych, zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 25 lutego 1875 r., była rozwiązana w chwili, gdy opustoszał urząd Prezydenta Republiki, to natychmiast zwołują się kolegią wyborcze, a Senat zbiera się z samego prawa (automatycznie).

4. Wszelkie zebranie którejkolwiek z Izb, które odbyło się poza terminem sesji ogólnej, jest bezprawne i nierzeczyste, z wyjątkiem wypadku przewidzianego przez poprzedni artykuł i wypadku, gdy Senat zbiera się w charakterze Izby Sądowej; w tym razie może on pełnić tylko funkcje sądowe.

5. Obrady Senatu i Izby Deputowanych są jawne. Tem niemniej każda Izba może, na żądanie pewnej liczby członków określonej przez regulamin, ukonstytuować się jako komitet tajny. Następnie rozstrzyga ona absolutną większością głosów, czy obrady, poświęcone tej sprawie, mają być wznowione na posiedzeniu jawnem.

6. Prezydent Republiki porozumiewa się z Izdami za pomocą orędzi, które są odczytywane z trybuny przez jednego z ministrów. Ministrowie mają wolny wstęp do Izb i muszą być wysłuchani, gdy tego żądają. Mogą zjawiać się w towarzystwie komisarzy, wyznaczonych dekretem Prezydenta Republiki, dla przedstawienia danego projektu ustawy.

7. Prezydent Republiki obwieszcza ustawę w ciągu miesiąca od dnia przedstawienia rządowi ostatecznie przyjętego projektu. Powinien on obwieścić w ciągu 3 dni te ustawy, obwieszczenie których przez specjalną uchwałę obu Izb będzie uznane za pilne. W terminie oznaczonym dla obwieszczenia Prezydent Republiki może w umotywowanym orędziu żądać nowego rozpatrzenia ustawy przez obie Izby, które nie może być odmówione.

8. Prezydent Republiki zawiera i ratyfikuje traktaty. Zawiadania o nich Izby, jeżeli interesy i bezpieczeństwo państwa pozwalają na to. Traktaty pokojowe, umowy handlowe, traktaty, które organizują finanse państwa, umowy dotyczące osobistych praw stanu i mienia Francuzów zagranicą są ostatecznie zawarte dopiero po przyjęciu ich przez obie Izby. Oddanie, zamiana, przyłączenie terytorjów mogą nastąpić tylko na mocy ustawy.

9. Prezydent Republiki nie może wypowiedzieć wojny bez uprzedniej zgody obu Izb.

10. Każda Izba jest sama sędzią w kwestjach obieralności swoich członków i prawidłowości ich wyborów; tylko ona może przyjąć ich rezygnacje.

11. Biuro obu Izb wybiera się corocznie na przeciąg sesji i wszystkich sesyj nadzwyczajnych, które mogą się odbyć w przerwie, przed sesją zwyczajną następnego roku.

Kiedy obie Izby łączą się w Zgromadzenie Narodowe, biuro ich składa się z przewodniczącego, wice-przewodniczącego i sekretarza Senatu.

12. Prezydent Republiki może być oddany pod sąd tylko przez Izbę Deputowanych, a sądzony tylko przez Senat.

Ministrowie mogą być oddani pod sąd tylko przez Izbę Deputowanych za przestępstwa popełnione przez nich przy wykonywaniu swych funkcyj; w tym wypadku sędzi ich Senat.

Senat może być dekretem Prezydenta Republiki, wydanym w Radzie Ministrów, ukonstytuowany jako trybunał dla sądenia każdego, kto będzie oskarżony o zamach na bezpieczeństwo państwa. Jeżeli śledztwo rozpoczęło się w zwykłym porządku, dekret o zwołaniu Senatu może być wydany przed postanowieniem o dalszym prowadzeniu sprawy. Porządek oskarżenia, śledztwa i sądu ma być ustanowiony przez specjalną ustawę.

13. Żaden członek którejkolwiek z Izb nie może być oddany pod śledztwo ani sądzony za przekonania wyrażone, lub głos oddany przez niego w czasie pełnienia swoich funkcyj.

14. Żaden członek którejkolwiek z Izb w czasie sesji nie może być oddany pod sąd, ani aresztowany w porządku karnym lub poprawczym inaczej, jak za pozwoleniem tej Izby, w której skład wchodzi, z wyjątkiem wypadku schwywania na gorącym uczynku. Aresztowanie lub sprawa sądowa członka którejkolwiek z Izb odracza się, jeśli Izba tego wymaga, na cały czas trwania sesji.

Ustawa organiczna z dnia 2 sierpnia 1875 r. o wyborach senatorów.

1. Dekret Prezydenta Republiki, wydany co najmniej na 6 tygodni wcześniej, określa dzień i miejsce wyborów do Senatu i jednocześnie miejsce i czas wyborów delegatów Rad Miejskich. Musi być przerwa co najmniej miesięczna między wyborem delegatów a Senatorów.

2. W każdej Radzie miejskiej wybór delegatów odbywa się bez dyskusji przez tajne głosowanie, a w razie potrzeby przez głosowanie na listy absolutną większością głosów. Po dwukrotnem głosowaniu większość względna wystarcza, a w razie równej liczby głosów, wybrany jest najstarszy kandydat. W ten sam sposób wybiera się zastępców. Rady, które mają wybierać jednego, dwóch lub trzech delegatów, mianują jednego zastępcę. Te, które wybierają 6 lub 9 delegatów, mianują dwóch zastępców. Te, które wybierają 12 lub 15 delegatów, mianują 3 zastępców. Te, które wybierają 18 lub 21 delegatów,

tów, mianują 4 zastępców. Te, które wybierają 24 delegatów, mianują 5 zastępców. Rada Miejska Paryża mianuje 8 zastępców. Zastępcy zastępują delegatów w razie zrzeczenia się lub przeszkód, w porządku określonym przez liczbę głosów, otrzymanych przez każdego z nich. Wybór Rad Miejskich nie może padać ani na deputowanego, ani na radcę generalnego, ani na radcę okręgowego. Może paść na wszystkich wyborców gminy, włączając w to radnych miejskich bez różnicy.

(Ten art. został zmieniony przez ustawę z dn. 9 grudnia 1884 r.).

3. W gminach, gdzie funkcję Rady Miejskiej pełni specjalna delegacja, utworzona na mocy art. 44 ustawy z 5-go kwietnia 1884 r., delegaci i zastępcy do Senatu są mianowani przez dawną radę.

(Ten art. został zmieniony przez ustawę z dn. 9 grudnia 1884 r.).

4. Jeżeli delegaci nie byli obecni podczas wyborów, są oni zawiadomieni o swoim wyborze w przeciągu 24 godzin przez mera. Muszą oni przesłać w ciągu 5 dni prefektowi zawiadomienie o przyjęciu. W razie odmowy lub milczenia, miejsce ich zajmują zastępcy, którzy w takim razie są wciągnięci na listę jako delegaci gminy.

(Ten art. został zmieniony przez ustawę z dn. 9 grudnia 1884 r.).

5. Protokół z wyboru delegatów i zastępców winien być przekazany niezwłocznie prefektowi. Mieszczą się w nim akty przyjęcia lub zrzeczenia się funkcji przez delegatów lub zastępców, jak również protesty wniesione w sprawie regularności wyborów przez jednego lub wielu członków Rady Miejskiej. Kopję tego protokołu wywiesza się na drzwiach merostwa.

(Ten art. został zmieniony przez ustawę z dn. 9 grudnia 1884 r.).

6. Prefekt w ciągu 8 dni zestawia wykaz rezultatów wyborów delegatów i zastępców; wykaz ten może być podany do wiadomości każdego, kto tego zażąda. Może być kopjowany i ogłaszany. Każdy wyborca ma również możność w biurach prefektury poznania i przepisania listy gminnej radnych miejskich departamentów, a w biurach podprefektury listy gminnej radnych miejskich okręgu.

7. Każdy wyborca gminy może w terminie trzydniowym zgłosić bezpośrednio do prefekta protest w materji prawidłowości wyborów. Jeżeli prefekt uzna, że procedura wyborcza była nieprawidłowa, ma prawo żądać jej unieważnienia.

8. Protesty w materji wyborów delegatów lub zastępców są rozpatrywane, z wyjątkiem wypadków apelacji do Rady Stanu, przez Radę Prefektury, a w kolonjach przez Radę Prywatną. Delegaci, których wybór jest unieważniony, ponieważ nie odpowiadają oni jednemu z warunków wymaganych przez prawo lub z powodu niewłaściwości formalnych, są zastąpieni przez zastępców. W razie unieważnienia wyborów delegatów i zastępców, jak również w razie zrzeczenia się lub śmierci jednego z nich po przyjęciu mandatu, odbywa się nowy wybór przez Radę Miejską w dniu naznaczonym przez dekret prefekta.

9. Najpóźniej na osiem dni przed obiorem senatorów prefekt, a w kolonjach dyrektor spraw wewnętrznych, zestawia listę wyborców departamentów w porządku alfabetycznym. Lista musi być pokazana każdemu, kto tego zażąda i może być kopjowana i ogłaszana. Żaden wyborca nie posiada więcej niż jeden głos.

10. Deputowani, członkowie Rady Generalnej lub Rad Okręgowych, którzy będą ogłoszeni przez komisję spisu, ale których pełnomocnictwa nie zostały jeszcze sprawdzone, mogą być wciągnięci na listę wyborców i brać udział w głosowaniu.

11. W każdym z trzech departamentów Algeru kolegium wyborcze składa się:

1. z deputowanych,
2. z członków Rady Generalnej, obywateli francuskich,
3. z delegatów, wybranych przez obywateli francuskich -- członków wszystkich Rad Miejskich, z pośród wyborców gminy, obywateli francuskich.

12. Kolegium wyborczemu przewodniczy prezydent trybunału cywilnego miasta stołecznego departamentu lub kolonji. W departamencie Ardenów przewodniczy mu prezydent trybunału cywilnego w Charleville. Prezydent ma jako pomocników dwóch najstarszych i dwóch najmłodszych wyborców, obecnych przy otwarciu posiedzenia. Biuro w tym składzie wybiera sekretarza z pośród wyborców. Jeżeli prezydent ma jakież przeszkody w pełnieniu swoich funkcyj, zastępuje go wiceprezydent, a w braku tego najstarszy sędzia.

(Ten artykuł został zmieniony przez ustawę z dn. 1 lutego 1898 roku).

13. Biuro rozdziela wyborców w porządku alfabetycznym na sekcje, obejmujące co najmniej stu wyborców. Naznacza ono prezydenta i skrutatorów każdej sekcji. Rozstrzyga wszystkie trudności i spory, które mogą powstać w ciągu wyborów,

nie może się jednak odchyłać od decyzji, wydanych na mocy art. 8 niniejszej ustawy.

14. Pierwsze głosowanie rozpoczyna się o ósmej rano, a kończy się w południe. Drugie rozpoczyna się o drugiej, a kończy się o piątej. Trzecie rozpoczyna się o siódmej, a kończy się o dziesiątej. Wyniki wyborów są spisane przez biuro i niezwłocznie ogłoszone przez prezydenta kolegium wyborczego.

15. Nikt nie może być wybrany na senatora podczas pierwszego i drugiego głosowania, jeżeli nie otrzymał: 1) większości bezwzględnej głosów, 2) liczby głosów równej $\frac{1}{4}$ zapisanych wyborców. Przy trzecim głosowaniu większość względna wystarczy, a w razie równego podziału głosów jest wybrany najstarszy.

16. Zebrania wyborcze, w celu nominacji senatorów, mogą się odbywać od dnia ogłoszenia dekretu zwołania wyborów aż do dnia głosowania włącznie. Deklaracja przepisana przez art. 2 ustawy z dn. 30 czerwca 1881 r. (ustawa o wolności zebrań) musi być podana co najmniej przez dwóch wyborców. Formalności i przepisy tego art. jak również art. 3 muszą być zachowane. Tylko członkowie Parlamentu, wybrani lub wybierający w departamencie, wyborcy do Senatu, delegaci i zastępcy, kandydaci i ich mandatarjusze mogą uczestniczyć w tych zebraniach. Władza miejska będzie czuwała nad tem, aby nikt inny nie brał w nich udziału. Delegaci i zastępcy muszą udowodnić swoje prawa świadectwem mera gminy; kandydaci lub mandatarjusze świadectwem urzędnika, który otrzymał deklarację o której mowa w par. 2.

(Ten art. został zmieniony przez ustawę z dn. 9 grudnia 1884 roku).

17. Delegaci, którzy wezmą udział we wszystkich głosowaniach, otrzymają z funduszków państwowych, jeżeli tego zażądata, za przedstawieniem listu konwokacyjnego, potwierdzonego przez przewodniczącego kolegium wyborczego, odszkodowanie za przenoszenie się z miejsca na miejsce, które będzie im wypłacone na tych zasadach i w ten sam sposób, co odszkodowanie, przyznane przysięgłym w art. 35, 90 i następnych dekretu z dn. 18 czerwca 1811 r. Regulamin administracji państwowej określi rodzaj wypłaty i sposób wypłacenia tego wynagrodzenia.

18. Każdy delegat, który bez przyczyny usprawiedliwionej nie brał udziału we wszystkich głosowaniach lub, nie mogąc tego uczynić, nie uprzedził zastępcy w czasie odpowiednim, będzie skazany przez trybunał cywilny stołecznego miasta departamentu na zapłacenie 50 fr. kary na żądanie

prokuratora państwowego. Taka sama kara może być zastosowana również wobec zastępcy delegata, który zawiadomiony listownie, telegraficznie lub osobiście w odpowiednim czasie nie wziął udziału w czynnościach wyborczych.

19. Wszelka próba korupcji lub przymusu, za pomocą środków wymienionych w art. 177 i następnym Kodeksu karnego, dla wywarcia wpływu na głosowanie wyborcy lub skłonienia do powstrzymania się od głosowania, będzie ukarana więzieniem od trzech miesięcy do dwóch lat i karą pieniężną od 50 do 500 franków lub tylko jedną z tych kar. Art. 463 Kodeksu karnego może być zastosowany do kar wymienionych przez ten artykuł.

(Ten art. został zmieniony przez ustawę z 9 grudnia 1884 roku).

20. Nie mogą być łączone funkcje senatorów z funkcjami rady stanu i referendarza stanu, prefekta i podprefekta z wyjątkiem prefekta departamentu Sekwany i prefekta policji; członka Izby apelacyjnych i trybunałów pierwszej instancji, z wyjątkiem głównego prokuratora Izby sądowej paryskiej, głównego skarbnika, specjalnego poborcy, funkcjonariusza centralnej administracji ministerstwa. ¹⁾

21. Nie mogą być wybrani przez departament lub kolonje, wchodzące w całości lub częściowo w terytorjalny zakres ich kompetencji, podczas pełnienia swych funkcji i podczas 6 miesięcy, które nastąpią po ukończeniu tychże na skutek rezygnacji, złożenia z urzędu, zmiany rezydencji lub innej przyczyny: 1) generalni prezydenci, prezydenci i członkowie Izby sądowej; 2) prezydenci, wice-prezydenci, sędziowie śledczy i członkowie trybunałów pierwszej instancji; 3) prefekt policji, prefekci, podprefekci i sekretarze główni prefektur, gubernatorowie, zarządzający sprawami wewnętrznymi i sekretarze generalni kolonji; 4) inżynierowie naczelni i okręgowi, nadzorczy drogowi, naczelni i okręgowi; 5) rektorowie i inspektorowie Akademji; 6) inspektorowie szkół elementarnych; 7) arcybiskupi, biskupi i wikariusze generalni ²⁾; 8) oficerowie wszelkich stopni armji lądowej i morskiej; 9) intendenci dywizyjni i podintendenci wojski; 10) skarbnicy generalni i poborcy

¹⁾ Artykuł ten uważa się za zniesiony siłą rzeczy i nie ma zastosowania, odkąd ustawa 26 grudnia 1887 r. o niepołączalności incompatibilité parlamentarnej umożliwiła stosowanie do wyborów Senatu niepołączalności ustanowionych przez ust. 1875 r. dla wyboru deputowanych.

²⁾ Ten punkt został zniesiony przez art. 2 ustawy z dn. 9 grudnia 1905 r. o rozdziale kościoła i państwa (raport Brianda do Izby Deputowanych).

specjalni finansów, 11) dyrektorowie podatków pośrednich i bezpośrednich, rejestracji, dóbr i poczt; 12) nadzocy i inspektorzy leśni.

22. Senator, wybrany w wielu departamentach, powinien dać znać, z którego departamentu mandat przyjmuje, prezydentowi Senatu w ciągu 10 dni po uznaniu ważności wyborów. Jeżeli nie zdecyduje on się w tym terminie, kwestja decyduje się w drodze losowania na posiedzeniu publicznem. Wakans jest obsadzony w terminie miesięcznym i przez to samo ciało wyborcze. To samo na miejsce w razie unieważnienia wyborów.

23. Wakanse, otwierające się wskutek śmierci lub dymisji senatorów muszą być obsadzone w terminie 3 miesięcy; jeżeli jednak wakans otworzy się na 6 miesięcy przed odnowieniem Senatu jest on obsadzony dopiero w chwili tego odnowienia.

(Ten art. został zmieniony 9 grudnia 1884 r.),

24 — 25. (Zniesione przez ustawę z dn. 9 grudnia 1884 r. art. 9).

26. Członkowie Senatu pobierają takie samo wynagrodzenie jak członkowie Izby Deputowanych.

27. Wszystkie przepisy ustawy wyborczej, odnośne do: 1) wypadków niegodności i niezdolności, 2) przestępstw, śledztwa i kar, 3) formalności wyborów, stosują się również do wyborów do Senatu we wszystkim, co nie stoi w sprzeczności z przepisami niniejszej ustawy.

28 — 29. Przepisy przejściowe, dziś nieważne.

Ustawa organiczna z dnia 30 listopada 1875 r. o wyborach deputowanych.

1. Deputowani będą wybierani przez wyborców wpisanych: 1) na listach zestawionych na zasadzie ustawy 7 lipca 1874 r., 2) na liście uzupełniającej obejmującej tych, którzy zamieszkują gminę od 6 miesięcy¹⁾. Wciąganie na listę uzupełniającą będzie dokonane zgodnie z ustawami i regulaminem dotyczącym politycznych list wyborczych, przez komisję

¹⁾ Obecnie istnieje tylko jedna lista wspólna dla wyborców politycznych i wyborców miejskich ponieważ wyborcy miejscy muszą mieć również tylko 6 miesięcy rezydencji.

i zgodnie z formalnościami ustanowionemi przez art. 1, 2 i 3 ustawy z 7 lipca 1874 r. Zwroćenie się o rekurs w sprawie ułożenia i rewizji obu list musi być skierowane przed Izbę Cywilną Trybunału Kasacyjnego.

2. Wojskowi wszelkich stopni i wszelkiej armji lądowej i morskiej i będący na ich prawach nie biorą udziału w żadnem głosowaniu, gdy są w swych korpusach, na stanowiskach, lub gdy pełnią swe funkcje. Ci, którzy w czasie wyborów mieszkają swobodnie, są nieczynni, lub posiadają prawidłowy urlop, mogą głosować w gminie na listę, do której są wciągnięci prawidłowo. To ostatnie rozporządzenie stosuje się również do oficerów i będących na ich prawach, którzy są na urlopie lub w kadrach rezerwy.

3. Podczas trwania okresu wyborczego, cyrkularze i wyznania wiary podpisane przez kandydatów, plakaty i manifesty wyborcze, podpisane przez jednego lub wielu wyborców, będą mogły po przedłożeniu ich prokuratorowi Republiki być ogłoszone i rozdane bez uprzedniego pozwolenia. Rozdawnictwo kartek wyborczych nie jest poddane formalności przedłożenia prokuratorowi. Agentom władzy państwowej lub miejskiej wzbrania się rozdawania kartek wyborczych, wyznań wiary, lub cyrkularzy kandydatów. Przepisy art. 29 ustawy organicznej z dnia 2 sierpnia 1875 r. o wyborach senatorów stosują się również do wyborów deputowanych.

4. Głosowanie trwa tylko jeden dzień. Odbywa się ono w stołecznem mieście gminy, tem niemniej każda gmina może być podzielona dekretem prefektury na tyle sekcji, ile wymagają okoliczności miejscowe i liczba wyborców. Następne głosowanie odbędzie się w drugą niedzielę po ogłoszeniu wyniku głosowania pierwszego, zgodnie z przepisami art. 65 ustawy z dn. 15 marca 1849 r.

5. Operacje wyborcze odbędą się zgodnie z dekretemi organicznym i regulaminowym z dnia 2 lutego 1852 r. Głosowanie jest tajne. Listy pokwitowań każdej sekcji, podpisane przez prezydenta i sekretarza będą złożone w ciągu 8 dni w sekretarjacie merostwa, gdzie muszą być przedstawione na żądanie każdego wyborcy.

6. Każdy wyborca może być wybrany bez warunków cenzusu w wieku lat 25 ukończonych¹⁾.

¹⁾ P. n. ustawa z d. 17 lipca 1889 r. o kandydaturach wielokrotnych i ustawa z d. 16 czerwca 1885 r. (art. 4), która uznaje, że członkowie dawnych rodzin panujących we Francji nie mają biernego prawa wyborczego do Izby Deputowanych.

7. Żaden wojskowy ani marynarz, należący do armji czynnej lądowej i morskiej, jakkolwiek posiada rangę lub jakąkolwiek pełni funkcję, nie może być wybrany na członka Izby Deputowanych. Ten przepis stosuje się do wojskowych i marynarzy na urlopie lub nieczynnych, ale nie rozciąga się ani na oficerów drugiej sekcji kadry głównego sztabu, ani na tych, którzy pozostają w sekcji pierwszej, jako byli głównodowodzący wobec wroga, ani na tych oficerów, którzy uzyskali prawo do emerytury i są odesłani do swych domów w oczekiwaniu zlikwidowania swych pensyj. Decyzja, na mocy której oficer będzie dopuszczony do wykazania swych praw do emerytury, jest w tym razie nieodwołalną. Rozporządzenie zawarte w § 1 tego artykułu nie stosuje się do rezerwy armji czynnej ani do armji terytorjalnej.

8. Pełnienie funkcji państwowych, opłacanych z fundusów państwowych, jest niepołączalne z mandatem deputowanego. Wyłączone są z tych przepisów funkcje ministra, podsekretarza stanu, ambasadora, ministra plenipotarjusza, prefekta departamentu Sekwany, prefekta policji, głównego prokuratora przy Trybunale handlowym, głównego prokuratora przy sądzie apelacyjnym paryskim, arcybiskupa i biskupa, pastora prezydenta konsystorza w okręgach konsystorskich, miasto stołeczne których liczy dwóch lub więcej pastarów, wielkiego rabina centralnego konsystorza i wielkiego rabina konsystorza paryskiego¹⁾.

9. Wyłączeni są również z przepisów art. 8: 1) profesowie tytularni katedr, które są zajmowane na mocy konkursu lub przez przedstawienia ciał, gdzie wakans się otworzył; 2) osoby, którym jest powierzona misja czasowa.

Wszelka misja, która trwa dłużej niż 6 miesięcy, przestaje być czasową i podlega wyżej wymienionemu art. 8.

10. Urzędnik zachowuje prawa do emerytury i może, po upływie terminu swego mandatu, być przywrócony na swój urząd. Urzędnik cywilny, mający za sobą 20 lat służby do chwili przyjęcia mandatu deputowanego i mający ukończone lat 50 w chwili upływu terminu mandatu, może wykazać swoje prawa do emerytury wyjątkowej. Ta pensja będzie oznaczona zgodnie z § 3, art. 12 ustawy z dn. 9 czerwca 1853 r.; jeżeli funkcjonariusz jest przywrócony na swój urząd po upływie terminu mandatu, rozporządzenia wymienione w art. 3 § 2 i § 28 ustawy z d. 9 czerwca 1853 r. stosują się do niego. Na urzędach, gdzie ranga jest oddzielona od funkcji, urzędnik, przyjmując mandat deputowanego, zrzeka się urzędu, a zachowuje rangę.

¹⁾ Patrz uwaga na str. 43.

11. Każdy deputowany, mianowany na urząd publiczny płatny, przestaje należeć do Izby przez sam fakt przyjęcia tego urzędu; może być wybrany na nowo, jeżeli stanowisko, jakie zajmuje, da się pogodzić z mandatem deputowanego. Deputowani mianowani ministrami lub podsekretarzami stanu, nie podlegają nowemu obiorowi.

12. Nie mogą być wybrani przez okrąg, objęty całkowicie lub częściowo przez ich kompetencje, w czasie pełnienia swych funkcji lub podczas 6 miesięcy, następujących po przerwaniu tych funkcji na skutek dymisji, usunięcia z urzędu, zmiany miejsca zamieszkania lub w jakikolwiek inny sposób: 1) prezydenci generalni, prezydenci i członkowie Sądu apelacyjnego, 2) prezydenci, wice-prezydenci, sędziowie śledczy i członkowie trybunałów pierwszej instancji; 3) prefekt policji, prefekci i sekretarze generalni prefektur, gubernatorowie, dyrektorowie spraw wewnętrznych i sekretarze generalni kolonij; 4) inżynierowie naczelni okręgów, nadzorcy drogowi, naczelni i okręgowi; 5) rektorowie i inspektorowie akademji; 6) inspektorowie szkół elementarnych; 7) arcybiskupi, biskupi i wikariusze generalni¹⁾; 8) skarbnicy generalni i poborcy specjalni finansów; 9) zarządzający podatkami pośrednimi i bezpośrednimi, rejestracją, dobrami państwowymi i pocztami; 10) konserwatorowie i nadzorcy leśni. Podprefekci nie mogą być wybrani w żadnym z okręgów departamentu, gdzie pełnią swoje funkcje.

13. Każda instrukcja szczegółowa jest nieważna i nie ma znaczenia.

14. Członkowie Izby Deputowanych są wybierani przez głosowanie indywidualne. Każdy okrąg administracyjny wybiera jednego deputowanego. Okręgi, których ludność przewyższa 100.000 mieszkańców, wybierają o jednego deputowanego więcej od każdego 100.000 lub ułamka 100.000 mieszkańców. W tym wypadku okręgi będą podzielone na okręgi mniejsze, których lista będzie ustanowiona przez ustawę i będzie mogła być zmieniona również tylko przez ustawę.

15. Deputowani są wybrani na 4 lata. Izba odnawia się całkowicie.

16. W razie wakansu, z powodu śmierci, dymisji lub jakiegokolwiek innej przyczyny, wybory muszą się odbyć w terminie trzymiesięcznym od dnia otworzenia się wakansu. W razie wyboru (d'option) wakans musi być zapełniony w terminie miesięcznym.

¹⁾ Patrz uwaga II na str. 43.

17. Deputowani otrzymują wynagrodzenie. Wynagrodzenie, przewidziane przez ustawę, jest oznaczone na 15.000 fr. rocznie od dnia 1 stycznia 1907 r. Jest ono uregulowane przez § 2 art. 96 i przez art. 97 ustawy z dnia 15 marca 1849 r. jak również przez przepisy ustawy z dnia 16 lutego 1872 r.

18. Nikt nie może być wybrany w pierwszej kolei głosowania, jeżeli nie otrzymał: 1) absolutnej większości głosów podanych, 2) liczby głosów równej $\frac{1}{4}$ spisanych wyborców. W drugiej kolei głosowania względna większość głosów wystarcza. W razie równej liczby głosów najstarszy z kandydatów jest wybrany.

19. (Zniesiony siłą rzeczy przez art. 3 ustawy z dnia 13 lutego 1889 r.).

20. Wyborcy, mieszkający w Algerze w miejscowości niewłączonej do gminy będą wciągnięci do listy wyborczej najbliższej gminy. Gdy będzie się ustanawiać sekcje wyborcze, cz, to aby połączyć gminy mieszane, w których liczba wyborców nie jest wystarczająca, czy też aby połączyć wyborców mieszkających w miejscowościach niewłączonych do gminy, dekrety określające siedzibę tych sekcji będą wydane przez głównego gubernatora, na skutek raportu prefekta lub generała dowodzącego dywizją.

21. (Zniesiony siłą rzeczy przez art. 3 ustawy z dnia 13 lutego 1889 r.).

22. Wszelkie wyłamywanie się z pod rozporządzeń wzbraniających art. 3 § 3 niniejszej ustawy będzie karane karą pieniężną od 16 do 300 fr. Tem niemniej trybunał policji karnej będzie mógł stosować art. 463 Kodeksu karnego. Przepisy art. 6 ustawy z dnia 7 lipca 1874 r. będą zastosowane do list wyborczych politycznych. Dekrety z dnia 29 stycznia 1871 r. i 10 kwietnia, 2 maja 1871 r. i 18 lutego 1873 r. są unieważnione. Zostaje również unieważniony § 11, art. 15, dekretu organicznego z dnia 2 lutego 1852 r. o ile on się odwołuje do ustawy z dnia 21 maja 1836 r. o loterjach z wyjątkiem sądów o stosowaniu do skazanych art. 49 Kodeksu karnego. Rozporządzenia, ustawy i dekrety, których niniejsza ustawa nie znosi, są stosowane w dalszym ciągu.

23. Przepis art. 12, według którego termin sześciomiesięczny musi upłynąć między dniem przerwania funkcji a dniem wyboru, stosuje się tylko do pełniących funkcje prefektów i podprefektów, których czynności zostały przerwane przed ogłoszeniem tej ustawy lub we 20 dni po niej.

Ustawa z dnia 21 czerwca 1879 r. zmieniająca art. 9 ustawy konstytucyjnej z dnia 26 czerwca 1875 r.

Artykuł jedyny. Art. 9 ustawy konstytucyjnej z dnia 25 lutego 1875 r. jest zniesiony.

Ustawa z dn. 22 lipca 1879 r., dotycząca siedziby władzy wykonawczej i Izb w Paryżu.

1. Siedziba władzy wykonawczej i obu Izb jest w Paryżu.

2. Pałac Luksemburski i Pałac Burboński są przeznaczone: pierwszy do użytku Senatu, drugi do użytku Izby Deputowanych. Tem niemniej każda z obu Izb ma prawo sama oznaczyć w Paryżu pałac, który chce zajmować.

3. Różne lokale w pałacu Wersalskim, zajęte obecnie przez Senat i Izbę Deputowanych, zachowują swoje przeznaczenie. W wypadku, gdy zgodnie z art. 7 i 8 ustawy z dnia 25 lutego 1875 r. dotyczącej organizacji władz państwowych, odbędzie się zebranie Zgromadzenia Narodowego, będzie ono obradowało w Wersalu w sali obecnej Izby Deputowanych. W wypadku, gdy zgodnie z art. 9 ustawy konstytucyjnej z dn. 24 lutego 1875 r. o organizacji Senatu i art. 12 ustawy konstytucyjnej z dn. 16 lipca 1875 r. o stosunkach między władzami państwowymi, Senat będzie zwołany jako trybunał sądowy, wskaże on miasto i lokal, gdzie chce zasiadać.

4. Senat i Izba Deputowanych będą zasiadały w Paryżu od dnia 3 listopada.

5. Prezydenci Senatu i Izby Deputowanych mają obowiązek czuwać nad bezpieczeństwem wewnętrznym i zewnętrznym Zgromadzenia, któremu przewodniczą; w tym celu mają prawo uciekać się do siły zbrojnej i do wszystkich władz, których pomoc uznają za konieczną. Żądania pomocy mogą być skierowane wprost do wszystkich oficerów, komendantów, lub urzędników, którzy są obowiązani zadośćuczynić im bezwzględnie, pod grozą kar przewidzianych przez ustawę. Prezydenci Senatu i Izby Deputowanych mogą przelać swoje prawo żądania pomocy na gospodarzy Izb (questeur) lub na jednego z nich.

6. Wszelkie petycje do którejkolwiek z Izb mogą być podawane tylko na piśmie. Wzbrania się przynosić je osobiście lub przed kratki Zgromadzenia.

7. Każde wyłamanie się z przepisów poprzedniego artykułu, każde wezwanie przez przemówienie publiczne, pisma lub druki, wywieszane lub rozdawane na drogach publicznych w celu dyskusji, zredagowania lub podania Izbom, lub jednej z nich petycji, deklaracji lub adresów, czy to wezwanie będzie miało następstwa czy też nie, będzie karane za pomocą kar, postanowionych przez § 1 art. 5 ustawy z dn. 7 czerwca 1848 r.

8. Niniejsze rozporządzenia nie naruszają w niczem ustawy z dn. 7 czerwca 1848 r. o zbiegowiskach.

9. Art. 463 Kodeksu karnego może być stosowany do przestępstw przewidzianych przez niniejszą ustawę.

Ustawa rewidująca częściowo ustawy konstytucyjne z dn. 14 sierpnia 1884 r.

1. (Zmienia § 2 art. 5 ustawy konstytucyjnej z dn. 25 lutego 1875 r.).

2. (Uzupełnia § 3 art. 8 tej samej ustawy).

3. (Odbiera charakter konstytucyjny art. 1—7 ustawy z dn. 24 lutego 1875 r.).

4. (Znosi ostatni § art. 1 ustawy konstytucyjnej z dn. 16 lipca 1875 r.).

Ustawa z dn. 9 grudnia 1884 r., modyfikująca ustawy organiczne o organizacji Senatu i wyborze senatorów.

1. Senat składa się z 300 członków, wybranych przez departamenty i kolonje. Członkowie obecni, bez różnicy między senatorami wybranymi przez Zgromadzenia Narodowe lub Senat, a tymi którzy są wybrani przez departamenty i kolonje, zachowują swój mandat na przeciąg czasu, na który byli naznaczeni.

2. Departament Sekwany wybiera 10 senatorów. Departament Nord wybiera 8 senatorów. Departamenty Côtes-du-Nord, Finistère, Gironde, Ille-et-Vilaine, Loire'y dolnej, Pas-de-Calais, Rodanu, Saône et Loire, Sekwany dolnej wybierają każdy 5 senatorów. Departamenty Aisne, ujścia Rodanu, Charente Dolnej, Dordogne, Garony Górnej, Izery, Menu i Loiry, Manche, Morbihan, Puy-de-Dôme, Sekwany i Oise'y, Sommy wybierają po 4 senatorów każdy. Departamenty: Allier, Ardèche, Ardenów, Aube, Aude, Aveyron, Calvados, Charente, Cher, Corrèze, Korsyki, Côte-d-Or, Creuse, Doubs, Drôme, Eure, Eure-et-Loire, Gard, Gers, Hérault, Indre, Indre-et-Loire, Jura, Landes, Loir-et-Cher, Loiry górnej, Loiret, Lot, Lot-et-Garonne, Marny, Marny Górnej, Mayenne, Meurthe-et-Moselle, Mozy, Nièvre, Oise, Orne, Pirenei Niższych, Saony Górnej, Sarthe, Sabaudji, Sabaudji Górnej, Sekwany i Marny,

Deux-Sèvres, Tarnu, Varu, Wandei, Vienne Górnej, Vienne, Wogezów, Yorne, wybierają po 3 senatorów. Departamenty Niższych Alp, Wysokich Alp, Alp Morskich, Ariège, Cantal, Lozère, Pirenejów Wysokich, Pirenejów Wschodnich, Tarnu i Garonny, Vaucluse wybierają każdy po dwóch senatorów. Terytorjum Belfortu, trzy departamenty Algeru, cztery kolonje: Martyniki, Gwadelupy, Wysp Towarzyskich i Indyj Francuskich wybierają po jednym senatorze.

3. W departamentach, gdzie liczba senatorów jest powiększona przez ustawę niniejszą, powiększenie to będzie się odbywało w miarę otwierania się wakansów między senatorami nieusuwalnymi. W tym celu w ośm dni po otwarciu się wakansu, na posiedzeniu publicznem odbywa się losowanie dla oznaczenia departamentu, powołanego do wyboru senatora. Te wybory odbędą się w terminie trzymiesięcznym od chwili losowania, jeżeli jednak wakans otworzy się na 6 miesięcy przed odnowieniem Senatu, będzie on obsadzony dopiero w chwili tego odnowienia. Mandat przyznany w ten sposób, skończy się jednocześnie z mandatami senatorów, należących do tego samego departamentu.

4. Nikt, kto nie jest Francuzem, mającym co najmniej 40 lat skończonych i korzystającym z pełni swoich praw cywilnych i politycznych, nie może być senatorem. Członkowie rodzin niegdyś panujących we Francji nie są obieralni do Senatu.

5. Wojskowi armji lądowej i morskiej nie mogą być wybrani na senatorów. Wyłącza się z tego rozporządzenia: 1) marszałków Francji i admirałów, 2) głównych oficerów pozostających bez względu na wiek w pierwszej sekcji kadru sztabu głównego i nie mających dowództwa, 3) oficerów generalnych i zrównanych z nimi umieszczonych w drugiej sekcji kadru sztabu głównego, 4) wojskowych armji lądowej lub morskiej należących czy to do rezerwy armji czynnej, czy też do armji terytorjalnej.

6. Senatorowie są wybrani przez głosowanie z listy, gdy należy, przez kolegjum, zebrane w mieście stołecznem departamentu lub kolonji i składające się: 1) z deputowanych, 2) z radców, 3) z radców okręgowych, 4) z delegatów wybranych z pośród wyborców gminy przez każdą Radę miejską. Rady złożone z 10 członków wybierają 1 delegata; Rady złożone z 12 członków wybierają 2 delegatów; Rady złożone z 16 członków wybierają 3 delegatów; Rady złożone z 21 członków wybierają 6 delegatów; Rady złożone z 23 członków wybierają 9 delegatów; Rady złożone z 27 członków wybierają 11 delegatów; Rady złożone z 30 członków wybierają 15 dele-

gatów: Rady złożone z 32 członków wybierają 18 delegatów; Rady złożone z 34 członków wybierają 21 delegatów; Rady złożone z 36 i więcej członków wybierają 24 delegatów.

Rada Miejska Paryża wybiera 30 delegatów. W Indiach Francuskich członkowie Rad Miejsowych zastępują radców okręgowych.

Rada Miejska Pondichéry wybiera 5 delegatów, Rada Miejska Karikal wybiera 3 delegatów. Wszystkie inne gminy wybierają każda po 2 delegatów (art. zmieniony przez ustawę z dn. 17 grudnia 1905 r.).

7. Członkowie Senatu są wybierani na 9 lat. Senat odnawia się co 3 lata zgodnie z porządkiem seryj departamentów i kolonij istniejących obecnie.

8. Art. 2 (§ 1 i 2), 3, 4, 5, 8, 14, 16, 19, 23, ustawy organicznej z dn. 2 sierpnia 1875 r. o wyborach senatorów są zmienione w sposób następujący¹⁾.

9. Art. 1 — 7 ustawy z dn. 24 lutego 1875 r. o organizacji Senatu i art. 24 i 25 ustawy z dn. 2 sierpnia 1875 roku o wyborach senatorów są zniesione.

Postanowienie przejściowe.

W razie gdyby ustawa o niepołączalności (incompatibilité) parlamentarnej nie była przyjęta w chwili najbliższych wyborów do Senatu, art. 8 ustawy z dn. 30 listopada 1875 r. miałby zastosowanie do tych wyborów.

Każdy urzędnik, dotknięty przez to postanowienie, który będzie miał 20 lat służby i 50 lat skończonych z chwilą przyjęcia mandatu, może wykazać się ze swoich praw do emerytury proporcjonalnej, która będzie uregulowana zgodnie z § 3 art. 12 ustawy z dn. 9 czerwca 1853 r.

Ustawa z dn. 16 czerwca 1885 r., mająca na celu zmianę ustawy wyborczej.

1 — 3. (Zniesione przez art. 1 ustawy z dn. 13 lutego 1889 roku).

4. Członkowie rodzin niegdyś panujących we Francji nie mogą być wybrani do Izby Deputowanych.

5. Nikt, kto nie otrzymał: 1) absolutnej większości głosów podanych, 2) liczby głosów równej $\frac{1}{4}$ głosów wyborców

¹⁾ Artykuły zmienione podaliśmy na właściwym miejscu w ustawie organicznej z dn. 2 sierpnia 1875 r.

wpisanych, nie może być wybrany w pierwszej kolei głosowania. W drugiej kolei większość względna wystarcza. W razie równej liczby głosów wybrany jest najstarszy kandydat.

6. Z wyjątkiem wypadku rozwiązania Izby, przewidzianego i uregulowanego przez Konstytucję, powszechne wybory odbywają się na 60 dni przed upływem pełnomocnictw Izby Deputowanych.

7. Wakanse, które się otwierają na 6 miesięcy przed odnowieniem Izby, nie są obsadzane.

Ustawa z dn. 13 lutego 1889 r., przywracająca głosowanie indywidualne przy wyborach deputowanych.

1) Art. 1 — 3 ustawy z dn. 16 czerwca 1885 roku są zniesione.

2) Członkowie Izby Deputowanych są wybierani przez głosowanie indywidualne. Każdy okrąg administracyjny w departamentach i każdy okrąg miejski w Paryżu i Ljonie wybierają jednego deputowanego. Okręgi, których ludność przewyższa 100.000 mieszkańców wybierają o 1 deputowanego więcej na każde 100.000 mieszkańców. Okręgi w takim razie dzielą się na podokręgi, których spis jest dołączony do niniejszej ustawy i może być zmieniony tylko przez specjalną ustawę.

3) Terytorjum Belfortu jest przyznany 1 deputowany, Algerowi 6, a kolonjom 10 zgodnie ze wskazówkami listy.

4) (Rozporządzenie przejściowe).

Ustawa z dnia 17 lipca 1889 r., dotycząca kandydatur wielokrotnych.

1. Nikt nie może być kandydatem więcej niż w jednym podokręgu.

2 — 6. (Formalności nałożone na deklaracje kandydatur i kary w razie wykroczeń przeciwko nim).

CZĘŚĆ III.

Konstytucja Stanów Zjednoczonych.

*My, naród Stanów Zjednoczonych,
w celu utworzenia doskonalszego zwią-
zku, ustanowienia sprawiedliwości, za-
pewnienia spokoju wewnętrznego, za-
jęcia się obroną ogólną, powiększenia
ogólnego dobrobytu i zapewnienia nam
samym i naszym potomkom dobro-
dziejstwa wolności, nakazujemy i usta-
nawiamy tę oto Konstytucję dla Sta-
nów Zjednoczonych Ameryki.*

Konstytucja Stanów Zjednoczonych

z dnia 7 września 1787 r.

A R T Y K U Ł I.

CZĘŚĆ I.

1. Wszelka władza ustawodawcza, gwarantowana przez niniejszy akt, będzie poruczona Kongresowi Stanów Zjednoczonych, który będzie się składał z Senatu i Izby Przedstawicieli.

CZĘŚĆ II.

1. Izba Przedstawicieli (House of Representatives) będzie się składała z członków, wybieranych co dwa lata przez ludność poszczególnych Stanów; wyborcy w każdym Stanie mają posiadać kwalifikacje wymagane od wyborców przez ustawodawstwo największej części ciał ustawodawczych Stanów.

2. Nie będzie przedstawicielem nikt, kto nie ukończył lat 25-iu, nie jest obywatelem Stanów Zjednoczonych od lat 7-iu i nie mieszka w chwili wyboru w Stanie, w którym ma być wybrany.

3. (Uchwała zniesiona ¹⁾). Obecny spis zostanie dokonany w ciągu trzech lat po pierwszym zebraniu się Kongresu Stanów Zjednoczonych, a następnie w okresach dziesięcioletnich w porządku, który określi ustawa. Nie powinno być więcej niż po jednym przedstawicielu na 30.000 dusz, ale każdy Stan będzie miał co najmniej jednego przedstawiciela; a zanim ten spis będzie zrobiony, Stan New-Hampshire ma prawo wyboru 3 przedstawicieli, Massachusetts 8, Rhode-Island i Providence-Plantations 1, Connecticut 5, New-York 6, New-Jersey 4, Pensylwanja 8, Delaware 1, Maryland 6, Wirginja 10, Karolina Północna 5, Karolina Południowa 5, Georgja 3²⁾.

4. Jeżeli zdarzy się wakans w przedstawicielstwie którego Stanu, władza wykonawcza tego Stanu wyda rozporządzenia wyboru (writs of election) dla wypełnienia wakanstu.

5. Izba Przedstawicieli wybierze swego przewodniczącego (speaker) i innych funkcjonariuszy (officers) i tylko ona będzie miała moc ich oskarżania (power of impeachment ³⁾).

CZEŚĆ III.

1. Senat Stanów Zjednoczonych będzie się składał z senatorów, wybieranych po dwóch z każdego Stanu na 6 lat przez ciało ustawodawcze każdego Stanu; każdy senator będzie miał jeden głos.

2. Skoro tylko senatorowie zbiorą się na podstawie pierwszych wyborów, zostaną oni podzieleni, o ile można, na trzy równe klasy. Miejsca senatorów pierwszej klasy będą wolne po upływie dwóch lat, drugiej klasy po upływie czterech, trzeciej po upływie sześciu, tak, że trzecia część Senatu będzie wybierana co dwa lata, a jeżeli wakans otworzy się wskutek rezygnacji lub w inny sposób w czasie przerwy w obradach Ciała ustawodawczego Stanu, władza wykonawcza

¹⁾ Ta ustawa miała na celu sposób oznaczenia liczby mieszkańców Stanów w celu podzielenia między nimi przedstawicieli. Została ona zniesiona przez część II Poprawki 14-cj, która zawiera nowe przepisy w tym względzie.

²⁾ Liczba przedstawicieli w Kongresie powiększyła się znacznie od tego czasu. Według censusu z 1890 r. przypada 1 przedstawiciel do Kongresu na 173.901 ludzi.

³⁾ „Impeachment“ jest to oskarżenie o charakterze specjalnym, wniesione przez władzę polityczną (Izbę Przedstawicieli), sądzone przez inną władzę polityczną (Senat), przeciwko pewnym określonym urzędnikom.

tego Stanu może czasowo mianować, aż do najbliższego zebrania się Ciała ustawodawczego, które wtedy wypełni wakans.

3. Nie będzie senatorem nikt, kto nie skończył 30 lat, nie jest od dziewięciu lat obywatelem Stanów Zjednoczonych i nie mieszka w chwili wyboru w Stanie, dla którego zostanie wybrany.

4. Wice-prezydent Stanów Zjednoczonych będzie prezydentem Senatu, ale nie będzie miał prawa głosowania, z wyjątkiem wypadku równości głosów.

5. Senat będzie wybierał innych funkcjonariuszów, jak również i czasowego prezydenta w razie nieobecności Wice-prezydenta, lub w razie, gdy ten będzie spełniał obowiązki Prezydenta Stanów Zjednoczonych.

6. Senat jedynie będzie miał moc sądzenia wszelkich „impeachments“; gdy zasiada w tym celu, senatorowie będą składali przysięgę lub ślubowanie. Jeżeli odbywa się sąd nad Prezydentem Stanów Zjednoczonych, Senatowi będzie przewodniczył Sędzia Najwyższy (Chief justice¹⁾, a nikt nie może być skazany inaczej niż większością $\frac{2}{3}$ głosów członków obecnych.

7. Wyrokiem w wypadkach „impeachment“, nie można orzec więcej niż pozbawienie urzędu i odebranie kwalifikacji do zajmowania w Stanach Zjednoczonych jakiegokolwiek urzędu honorowego, zaufania, lub płatnego, a winny będzie prócz tego poddany śledztwu, oskarżeniu, osądzeniu i ukaraniu zgodnie z ustawą²⁾.

CZEŚĆ IV.

1. Ciało ustawodawcze każdego Stanu oznaczy czas, miejsce i sposób przeprowadzenia wyborów senatorów i przedstawicieli; Kongres jednakże może zawsze na mocy ustawy stanowić lub zmieniać odpowiednie przepisy, z wyjątkiem tych, które dotyczą miejsca wyborów senatorów.

2. Kongres będzie się zbierał co najmniej raz do roku, a zgromadzenie to powinno się odbywać pierwszego poniedziałku grudnia, o ile ustawa nie ustanowi innego dnia.

¹⁾ Prezydent Najwyższego Trybunału Stanów Zjednoczonych.

²⁾ Przez sądy zwykłe.

CZEŚĆ V.

1. Każda Izba będzie sędzią wyborów, mandatów i kwalifikacyj swoich członków, a większość każdej Izby będzie stanowiła niezbędne dla ważności uchwał Izby quorum; jednakże i mniejszy skład może uchwalić odroczenie obrad z jednego dnia na inny i może zmusić do brania udziału w pracy członków nieobecnych, w sposób i pod grozą kar, które określi każda Izba.

2. Każda Izba uchwała regulamin obrad (the rules of its proceedings), karze swoich członków za niewłaściwe zachowanie się, a za zgodą większości $\frac{2}{3}$, wydała członka z posiedzenia.

3. Każda Izba będzie prowadziła dziennik obrad i publikowała go od czasu do czasu, z wyjątkiem części, które uzna za stosowne zachować w tajemnicy, a głosy członków każdej Izby oddane za i przeciw muszą być wciągnięte do dziennika na życzenie $\frac{1}{3}$ członków.

4. W czasie sesji Kongresu żadna z Izb nie może bez zgody drugiej odrazać posiedzeń na więcej niż 3 dni, ani przenosić posiedzeń z miejsca, gdzie mają zasiadać obie Izby, na inne.

CZEŚĆ VI.

1. Senatorowie i przedstawiciele będą pobierali za pełnienie swych obowiązków wynagrodzenie, które ustawa określi, i które będzie wypłacane ze skarbu Stanów Zjednoczonych. Z wyjątkiem wypadków zdrady stanu, buntu (felony), lub naruszenia spokoju publicznego, nie mogą oni być aresztowani podczas brania udziału w sesji właściwej Izby, ani gdy się udają na nią lub z niej wracają; a za mowy lub oświadczenia nie mogą być pociągani do odpowiedzialności na innym miejscu.

2. W czasie, na który został wybrany, senator ani przedstawiciel nie może być mianowany na żaden urząd cywilny zramienia Stanów Zjednoczonych, utworzony w tym czasie, lub którego uposażenie w tym czasie zostanie powiększone; nikt, zajmujący jakikolwiek urząd w Stanach Zjednoczonych, w czasie sprawowania tego urzędu, nie może być członkiem którejkolwiek z Izb.

CZEŚĆ VII.

1. Wszystkie projekty ustaw (Bills), dotyczące pobierania podatków, będą wnoszone najpierw do Izby Przedstawi-

cieli, Senat jednak może proponować lub wnosić poprawki do nich, podobnie jak do wszelkich innych projektów ustaw.

2. Wszelki projekt ustawy, który przeszedł przez Izbę Przedstawicieli i Senat, zanim stanie się ustawą, winien być przedstawiony Prezydentowi Stanów Zjednoczonych, który go podpisze, jeśli go uzna za dobry, w przeciwnym razie zwraca go ze swojemi uwagami Izbie, z której projekt wyszedł; Izba wciąga te uwagi w całości do dziennika i przystępuje do ponownego rozpatrzenia projektu. Jeżeli po takim rozpatrzeniu $\frac{2}{3}$ członków tej Izby będą obstawały przy projekcie, przesyła się go wraz z uwagami Prezydenta drugiej Izbie, która go w podobny sposób rozpatrzy, a jeżeli $\frac{2}{3}$ tej Izby zaaprobuje go, projekt stanie się ustawą. We wszystkich wypadkach tego rodzaju głosowanie w obu Izbach będzie się odbywało przez „tak“ i „nie“, a nazwiska głosujących za projektem lub przeciw niemu będą wnoszone do dziennika właściwej Izby. W razie, jeżeli Prezydent nie zwróci projektu w ciągu dni 10 (nie licząc niedzieli) od przedstawienia mu go, projekt staje się ustawą, jak gdyby Prezydent go podpisał, chyba że Kongres, odraczając się, uniemożliwiłby zwrot projektu Izbie; w takim razie projekt nie stanie się ustawą.

3. Wszelkie rozporządzenia, rezolucje lub uchwały, które wymagają zgody Senatu i Izby Przedstawicieli (z wyjątkiem sprawy odroczenia posiedzeń) będą przedkładane Prezydentowi Stanów Zjednoczonych, a zanim nabiorą mocy prawnej, winny być przez niego aprobowane; w razie niezaaprobowania ze strony Prezydenta trzeba będzie, aby były ponownie przyjęte przez $\frac{2}{3}$ Senatu i Izby Przedstawicieli zgodnie z przepisami dotyczącymi projektów ustaw.

CZEŚĆ VIII.

1. Kongres będzie miał moc:

- 1) Nakładania i pobierania należytości, ceł, podatków i opłat (excises) dla spłacania długów, przygotowania wspólnej obrony i utrzymania dobrobytu ogólnego Stanów Zjednoczonych; ale wszelkie cła, podatki i opłaty muszą być jednorodne na całym terytorjum Stanów Zjednoczonych; *p poprawka XV*
- 2) zaciągania pożyczek na rachunek Stanów Zjednoczonych;
- 3) regulowania handlu z narodami zagranicznymi, między poszczególnymi Stanami i z plemionami indyjskimi;

- 4) ustanawiania jednolitych przepisów naturalizacji i jednolitych ustaw dotyczących upadłości na całym obszarze Stanów Zjednoczonych;
- 5) bicia monety, określania jej waluty, jak również waluty monety zagranicznej i ustanawiania jednostki miar i wag;
- 6) naznaczania kary za podrabianie papierów państwowych i monety zdawkowej Stanów Zjednoczonych;
- 7) ustanawiania urzędów i dróg pocztowych;
- 8) popierania rozwoju nauk i sztuk użytecznych przez zabezpieczenie na określony przeciąg czasu wyłącznego prawa autora i wynalazcy do jego pisma lub wynalazku;
- 9) zakładania trybunałów niższych podległych Najwyższemu Sądowi;
- 10) określania i karania korsarstwa i buntów (felonies), popełnionych na pełnym morzu i naruszenia prawa narodów;
- 11) wypowiedania wojny, wydawania listów uprawniających do zajmowania okrętów, tudzież prawo upoważniania do stosowania represji, wydawania przepisów dotyczących zdobyczy na lądzie i morzu;
- 12) poboru wojska i utrzymywania armji, przyczem budżet na ten cel nie może być przyznany na dłużej niż na dwa lata;
- 13) tworzenia i utrzymywania floty wojennej (navy);
- 14) stanowienia przepisów w przedmiocie zarządu i organizacji sił morskich i lądowych;
- 15) przedsiębrania środków dla zwołania milicji w celu wykonywania ustaw Związku, tłumienia buntów i odpierania najazdów;
- 16) przedsiębrania środków w celu organizacji, uzbrojenia i wyćwiczenia milicji oraz zarządu tą jej częścią, która może być przeznaczona na służbę Stanów Zjednoczonych, pozostawiając poszczególnym Stanom prawo nominacji oficerów i władzę ćwiczenia milicji zgodnie z dyscypliną, ustanowioną przez Kongres;
- 17) wyłącznego sprawowania władzy ustawodawczej we wszystkich wypadkach w granicach okręgu (nie przewyższającego 10 mil²), który na mocy ustępstwa ze strony poszczególnych Stanów i przyjęcia przez Kongres może zostać siedzibą rządu Stanów Zjednoczonych, jak również sprawowania podobnej władzy na wszystkich obszarach kupionych za zgodą Ciała

ustawodawczego Stanu, w którym się znajdują, w celu urządzenia fortów, magazynów, arsenałów, doków i innych budynków pożytecznych;

- 18) uchwalania wszelkich ustaw, które będą potrzebne i użyteczne dla wprowadzenia w życie wyżej wymienionych uprawnień i wszelkich innych uprawnień, które według niniejszej Konstytucji służą rządowi Stanów Zjednoczonych, lub jego departamentom i urzędnikom.

CZEŚĆ IX.

1. Immigracja lub przywóz osób, które jakikolwiek z istniejących obecnie Stanów uzna za stosowne dopuścić, nie będą wzbronione przez Kongres przed r. 1808; na przywóz ten jednak mogą być nałożone należytości i cła, nie przewyższające 10 dolarów od osoby¹⁾.

2. Przywilej habeas corpus nie może być zawieszony, z wyjątkiem wypadków buntu lub najazdu, kiedy bezpieczeństwo publiczne może tego wymagać.

3. Nie mogą być wydawane ustawy „bill of attainder“²⁾ ani ustawy, działające wstecz (ex post facto law).

4. Podatki osobiste i inne bezpośrednio mogą być naczynane tylko zgodnie ze spisem lub wyliczeniem, zarządzone poprzednio. *p. poprawka XVI*

5. Nie będzie się nakładało należytości ani ceł na towary wywożone z któregokolwiek Stanu.

6. Żadne przywileje nie będą przyznane przez ustawy handlowe lub fiskalne portom jednego Stanu przed portami innych, ani statki, wyjeżdżające z któregokolwiek Stanu, lub udające się do któregokolwiek z nich, nie będą obowiązane wstępować, wyładowywać się, lub płacić cło w innym Stanie.

7. Żadne kwoty pieniężne nie będą wydawane ze skarbu bez konsygnacyj, wydanych na podstawie ustawy, a od czasu do czasu będą ogłaszane regularne sprawozdania z dochodów i wydatków państwowych.

¹⁾ Chodzi tu o handel niewolnikami, później zniesiony (patrz Poprawka 13).

²⁾ Tak nazywano w dawnym ustawodawstwie angielskim akt, którym władza ustawodawcza własnym autorytetem nakładała karę śmierci, lub karę mniejszą na osoby winne zbrodni stanu, jak zdrada i bunt.

8. Stany Zjednoczone nie będą przyznawały żadnych tytułów szlacheckich, a nikt, sprawujący urząd płatny lub urząd zaufania w Stanach Zjednoczonych, nie może bez pozwolenia Kongresu przyjmować podarunków, uposażenia, urzędu lub tytułu jakiegokolwiek rodzaju od króla, księcia lub państwa zagranicznego.

CZEŚĆ X.

1. Żaden Stan nie będzie zawierał układów, sojuszów lub konfederacji, dawał świadectw na zdobycz wojenną i na jej odbiór (grant letters of marque and reprisal), bił monety, wypuszczał banknotów, przyznawał prawa kursu przymusowego dla spłaty długów żadnym innym wartościom oprócz monety złotej i srebrnej, wydawał ustaw „bill of attainder“¹⁾ ustaw działających wstecz, lub naruszających zobowiązania umowne, ani nadawał tytułów szlacheckich.

2. Żaden Stan nie będzie bez zgody Kongresu, nakładał podatków ani ceł przywozowych lub wywozowych z wyjątkiem tych, które mogą być konieczne potrzebne do wykonania jego nadzoru ustawowego. Czysty dochód ze wszystkich ceł i opłat nałożonych przez Stan na przywóz i wywóz, wpływa do skarbu Stanów Zjednoczonych; wszystkie odnośne ustawy będą podlegały rewizji i kontroli Kongresu.

3. Żaden Stan nie będzie bez zgody Kongresu ustanawiał ceł tonażu, utrzymywał wojska ani okrętów wojennych w czasie pokojowym, zawierał umów lub traktatów z innym Stanem lub mocarstwem zagranicznym, ani rozpoczynał wojny, z wyjątkiem wypadku, kiedy został napadnięty, lub gdy mu grozi niebezpieczeństwo bezpośrednie, wymagające natychmiastowego działania.

ARTYKUŁ II.

CZEŚĆ I.

1. Władza wykonawcza będzie należała do Prezydenta Stanów Zjednoczonych Ameryki. Będzie on sprawował swój urząd przez okres 4-ech lat, a wraz z Wiceprezydentem, ustanawianym na ten sam przeciąg czasu, będzie wybierany w sposób następujący:

¹⁾ Patrz uwaga na str. 63.

2. Każdy Stan będzie naznaczał, w sposób przepisany przez swoje Ciało ustawodawcze, elektorów w liczbie, równej ogólnej liczbie senatorów i przedstawicieli, których Stan ma prawo wysyłać na Kongres; ale nie może być wyborcą senator, przedstawiciel, ani osoba, zajmująca urząd zaufania lub płatny w Stanach Zjednoczonych.

3. (Ten artykuł, dotyczący czynności wyborczych przy wyborze Prezydenta i Wiceprezydenta został zniesiony przez poprawkę XII do Konstytucji).

4. Kongres naznacza czas wyboru elektorów i dzień, w którym będą oni oddawali głosy; dzień ten musi być jeden i ten sam na całym terytorjum Stanów Zjednoczonych.

5. Na urząd Prezydenta może być wybrany tylko urodzony obywatel Stanów Zjednoczonych, albo będący nim w chwili przyjęcia niniejszej Konstytucji; może być wybrany na ten urząd tylko ten, kto ukończył 35 lat i mieszka w Stanach Zjednoczonych od lat 14.

6. W razie usunięcia Prezydenta z urzędu, lub jego śmierci, rezygnacji, lub niezdolności do pełnienia praw i obowiązków urzędu, prawa te i obowiązki przechodzą na Wiceprezydenta, a Kongres może ustanowić normy prawne na wypadek usunięcia, śmierci, rezygnacji lub niezdolności zarówno Prezydenta jak i Wiceprezydenta, i wskazać urzędnika, który ma pełnić wtedy funkcje Prezydenta, a urzędnik ten będzie działał aż do chwili zniknięcia niezdolności, względnie do chwili wyboru nowego Prezydenta.

7. Prezydent będzie otrzymywał za swoje usługi, w terminach ustanowionych, wynagrodzenie, które nie może być ani zwiększone, ani zmniejszone w czasie, na który został wybrany, a w tym czasie nie może pobierać żadnego innego wynagrodzenia ani od Stanów Zjednoczonych, ani od poszczególnych Stanów.

8. Przed objęciem urzędowania Prezydent będzie składał następującą przysięgę lub ślubowanie: „Przysięgam (lub ślubuję) uroczyście, że będę wiernie pełnił urząd Prezydenta Stanów Zjednoczonych i będę wedle możliwości przestrzegał, chronił i bronił Konstytucji Stanów Zjednoczonych“.

CZEŚĆ II.

1. Prezydent będzie głównodowodzącym armji i floty wojennej Stanów Zjednoczonych oraz milicji poszczególnych Stanów, na wypadek powołania jej do służby czynnej Stanów Zjednoczonych; może on na piśmie zasięgać zdania urzędników

naczelnym każdego z departamentów wykonawczych, w przedmiotach dotyczących ich obowiązków służbowych, ma on prawo odraczania kar i ułaskawiania za przestępstwa przeciwko Stanom Zjednoczonym, z wyjątkiem wypadków „impeachment“.

2. Prezydent będzie miał moc za radą i zgodą Senatu zawierać umowy, jeżeli zgadza się na to $\frac{2}{3}$ obecnych senatorów, a będzie on przedstawiał i za zgodą senatu mianował ambasadorów, innych reprezentantów państwa oraz konsulów, sędziów Najwyższego Trybunału i wszelkich innych urzędników Stanów Zjednoczonych, których mianowanie tutaj nie jest normowane w inny sposób, a których funkcje są przewidziane ustawą. Kongres może jednak specjalną ustawą przenieść prawo nominacji jakichkolwiek niższych urzędników wyłącznie na Prezydenta, na sądy, lub na naczelników departamentów.

3. Prezydent będzie miał moc mianowania na wszystkie wakanse, które powstaną w przerwie między sesjami Senatu, przez nadanie mu pełnomocnictwa, które gaśnie w końcu następnej sesji.

CZEŚĆ III.

1. Prezydent będzie od czasu do czasu zdawał Kongresowi sprawozdanie z położenia Związku i przedstawiał mu do rozpatrywania środki, które będzie uważał za potrzebne i stosowne; może w wypadkach nadzwyczajnych zwołać obie Izby lub jedną z nich, i w razie ich niezgody pomiędzy sobą co do czasu odroczenia sesji, może odroczyć obrady Izb na czas jaki uzna za stosowny. Prezydent będzie przyjmował ambasadorów i innych przedstawicieli dyplomatycznych, będzie czuwał nad tem, aby ustawy były wiernie wykonywane i będzie dawał zlecenia wszystkim urzędnikom Stanów Zjednoczonych.

CZEŚĆ IV.

1. Prezydent, Wiceprezydent i wszyscy urzędnicy cywilni Stanów Zjednoczonych będą usunięci z urzędów na skutek oskarżenia „impeachment“ i skazania za zdradę stanu, łapownictwo (bribery) i inne zbrodnie (stanu) i przestępstwa (misdemeanors).

ARTYKUŁ III.

CZEŚĆ I.

1. Władza sądowa Stanów Zjednoczonych będzie poruczona Najwyższemu Trybunałowi i tym sądom niższym, które

Kongres z biegiem czasu ustanowi. Sędziowie Najwyższego i niższych trybunałów będą pozostawali na urzędach, dopóki będą się sprawowali bez zarzutu (during good behaviour) i za swoje usługi będą otrzymywali w określonych terminach wynagrodzenie, które nie będzie zmniejszane w czasie ich urzędowania.

CZEŚĆ II.

1. Władza sądowa będzie się rozciągała na wszystkie spory o sprawiedliwość i słuszność, które wynikną z tej Konstytucji, z ustaw Stanów Zjednoczonych i umów już zawartych lub mających się zawrzeć pod ich sankcją, na wszystkie spory dotyczące ambasadorów i innych przedstawicieli dyplomatycznych i konsulów; na wszystkie spory, dotyczące admiralicji i jurysdykcji morskiej; na spory, w których jako jedna ze stron będą występowały Stany Zjednoczone; na spory między dwoma lub kilku Stanami, między którymkolwiek Stanem a obywatelami innego Stanu, między obywatelami poszczególnych Stanów, między obywatelami tego samego Stanu w razie powództwa o nieruchomości wynikłego z powodu nadań (grants), uczynionych przez różne Stany, między Stanem lub jego obywatelami a państwami obcemi lub ich obywatelami, względnie poddanymi.

2. We wszystkich sprawach dotyczących ambasadorów i innych przedstawicieli dyplomatycznych i konsulów i w sprawach, w których jako jedna ze stron występuje którykolwiek Stan, Najwyższy Trybunał będzie orzekał w instancji pierwszej. We wszystkich innych wypadkach, wymienionych powyżej, Najwyższy Trybunał będzie instancją apelacyjną, tak pod względem prawnym jak i faktycznym z ograniczeniami i zgodnie z przepisami, które Kongres ustanowi.

3. Z wyjątkiem wypadków oskarżenia „impeachment“ wszystkie zbrodnie powinny być sądzone przez sąd przysięgłych; sąd ten będzie się odbywał w tym Stanie, w którym dana zbrodnia została popełniona; jeżeli jednak zbrodni nie popełniono w żadnym ze Stanów, sąd odbędzie się w miejscu lub miejscach, które Kongres wyznaczy osobną ustawą.

CZEŚĆ III.

1. Zbrodnię zdrady wobec Stanów Zjednoczonych może stanowić tylko pobudzanie do wojny przeciw nim i łączenie się z ich wrogami, niesienie im pomocy i poparcia. Nikt nie będzie uznany winnym zdrady stanu bez zeznań 2 świadków, stwierdzających jeden i ten sam fakt (overt act), lub bez przyznania się do winy na jawnem posiedzeniu sądu.

2. Kongres będzie miał moc wyznaczania kary za zdradę stanu, ale zasądzenie za zdradę stanu nie może dotyczyć potomstwa winnego ani pociągać za sobą konfiskaty jego majątku, o ile to zasądzenie nie następuje za życia skazanego.

ARTYKUŁ IV.

CZEŚĆ I.

1. W każdym Stanie będzie się dawało wiarę aktom publicznym, protokołom i aktom postępowania sądowego każdego innego Stanu. Kongres może przy pomocy ustaw ogólnych określać, jaka moc dowodowa służyć będzie takim aktom i protokołom i ich konsekwencje.

CZEŚĆ II.

1. Obywatele każdego Stanu będą korzystali z przywilejów i swobód obywateli wszystkich innych Stanów.

2. Kto, będąc oskarżony o zdradę stanu, bunt (felony) lub inną zbrodnię w którymkolwiek ze Stanów, ukryje się przed sprawiedliwością i zostanie znaleziony w innym Staniu, na prośbę władzy wykonawczej Stanu, z którego uciekł, musi mu być wydany i odprowadzony dla oddania pod sąd.

3. (Ustęp zawierający przepisy w przedmiocie niewolników, zniesiony jako bezprzedmiotowy).

CZEŚĆ III.

1. Do Związku mogą być dopuszczone przez Kongres nowe Stany, ale żaden nowy Stan nie może być utworzony w granicach suwerenności innego; żaden Stan nie może też być utworzony przez połączenie dwóch lub więcej Stanów lub ich części, bez zgody Ciał ustawodawczych odnośnych Stanów i Kongresu.

2. Kongres będzie miał moc rozporządzania terytorjum lub inną własnością Stanów Zjednoczonych i wydawania wszelkich potrzebnych w tym względzie przepisów i rozporządzeń; a nie w niniejszej Konstytucji nie będzie interpretowane w sposób naruszający jakiegokolwiek prawa Stanów Zjednoczonych lub poszczególnego Stanu.

CZEŚĆ IV.

1. Stany Zjednoczone będą poręczały każdemu ze Stanów Związku republikańską formę rządu i będą ich broniły

od najazdu zewnętrznego, a na każde żądanie Ciała ustawodawczego lub władzy wykonawczej (kiedy Ciało ustawodawcze nie może się zebrać) i od wszelkiego gwałtu wewnętrznego.

ARTYKUŁ V.

1. Ilekroć $\frac{2}{3}$ obu Izb będą to uznawały za potrzebne, Kongres proponuje poprawki do niniejszej Konstytucji, na żądanie Ciała ustawodawczego $\frac{2}{3}$ wszystkich Stanów, lub też zwoła dla przedstawienia poprawek Konwent; oba rodzaje poprawek będą miały pod każdym względem wartość części składowych niniejszej Konstytucji, jeżeli będą zatwierdzone przez Ciała ustawodawcze $\frac{3}{4}$ Stanów lub przez Konwenty utworzone z $\frac{3}{4}$ z pośród nich, stosownie do tego, czy pierwszy, czy też drugi sposób zatwierdzenia Kongres proponuje ¹⁾. Przyczem żadna poprawka, która możliwie będzie zrobiona przed 1808 r., nie powinna w żaden sposób dotyczyć pierwszego ani czwartego postanowienia części dziewiątej pierwszego artykułu i żaden Stan nie może być wbrew swojej woli pozbawiony równego przedstawicielstwa w Senacie.

ARTYKUŁ VI.

1. Wszelkie długi i zobowiązania, zaciągnięte przed przyjęciem tej Konstytucji przez Stany Zjednoczone, mają tę samą moc po jej przyjęciu, jaką miały w czasie istnienia Konfederacji.

2. Konstytucja niniejsza i ustawy Stanów Zjednoczonych, które będą wydane na jej zasadzie, oraz wszystkie umowy, które były lub będą zawierane pod sankcją Stanów Zjednoczonych, będą stanowiły najwyższe prawo kraju. Sędziowie w każdym Stanie są niemi wiązani, choćby nawet w konstytucjach lub ustawach poszczególnych Stanów były uchwały z niemi sprzeczne.

3. Senatorowie i przedstawiciele wyżej wymienieni, członkowie Ciał ustawodawczych poszczególnych Stanów, oraz wszyscy urzędnicy władz wykonawczych i sądowych tak Stanów Zjednoczonych, jak i poszczególnych Stanów, będą obowiązani pod przysięgą lub ślubowaniem przestrzegać tej Kon-

¹⁾ Wszystkie dotąd wniesione poprawki do Konstytucji zatwierdziły Ciała ustawodawcze poszczególnych Stanów.

stytucji: lecz żadne wyznanie wiary (religious test) nie będzie wymagane jako warunek uzdolnienia do pełnienia urzędu lub obowiązku publicznego w Stanach Zjednoczonych.

ARTYKUŁ VII.

1. Zatwierdzenie tej Konstytucji przez Konwenty dziewięciu Stanów będzie wystarczające dla ustanowienia jej dla Stanów, które ją przyjmą tym sposobem.

Przyjęte na Konwencie za jednomyślną zgodą obecnych Stanów dnia 17 września roku Pańskiego 1787, a XII od ogłoszenia niepodległości Stanów Zjednoczonych Ameryki. Na świadectwo czego podpisaliśmy tu poniżej nasze nazwiska. (Następują podpisy: Jerzego Waszyngtona, jako Prezydenta i deputowanego Wirginji i przedstawicieli New-Hampshire, Massachusetts, Connecticut, New-Yorku, New-Jersey, Pensylwanji, Delaware, Marylandu, Wirginji, Północnej Karoliny, Południowej Karoliny i Georgji).

Poprawki Konstytucji Stanów Zjednoczonych, zatwierdzone zgodnie z art. V Konstytucji.

Poprawka I.

Kongres nie może wydawać ustaw, wprowadzających religję państwową, zawieszających swobodne praktykowanie jakiegokolwiek religji, lub ograniczających wolność słowa i prasy, lub też prawa ludu zbierania się spokojnego i zwracania do rządu petycji o naprawienie krzywd.

Poprawka II.

Ponieważ dobrze zorganizowana milicja jest potrzebna dla bezpieczeństwa wolnego państwa, nie wolno ograniczać prawa ludu do przechowywania i noszenia broni.

Poprawka III.

W czasie pokoju żołnierz nie może być kwaterowany w domu bez zgody właściciela, ani też w czasie wojny nie może być kwaterowany niezgodnie z przepisami ustawy.

Poprawka IV.

Nie może być pogwałcone prawo obywateli do bezpieczeństwa osobistego, mieszkań, papierów i rzeczy przez rewizję i areszt nieuprawniony, a taki rozkaz może być wydany tylko na zasadzie dostatecznej przyczyny, potwierdzonej przysięgą lub ślubowaniem; musi on zawierać szczegółowy opis miejsca, gdzie ma być dokonana rewizja i osób lub przedmiotów, które mają być aresztowane względnie zajęte.

Poprawka V.

Nikt nie będzie obowiązany do odpowiadania na oskarżenie o zbrodnię, pociągającą karę śmierci, lub o hańbiące inne zbrodnie, o ile nie jest oskarżony na podstawie „presentment“¹⁾ lub „indictment“²⁾ wielkiego sądu przysięgłych, z wyjątkiem spraw, dotyczących sił wojskowych lądowych lub morskich, lub też milicji, kiedy jest w służbie czynnej w czasie wojny lub niebezpieczeństwa publicznego; nikt też nie będzie za to samo przestępstwo dwukrotnie narażony na karę na życiu i zdrowiu (in jeopardy of life or limb), ani nie będzie zmuszony do wydawania świadectwa w sprawie karnej przeciwko samemu sobie, ani nie będzie pozbawiony życia, wolności lub własności bez właściwego postępowania karnego, ani też własność prywatna nie może być zabrana na użytek publiczny bez sprawiedliwego odszkodowania.

Poprawka VI.

W każdym dochodzeniu karnem oskarżony będzie korzystał z prawa do postępowania karnego, publicznego i przelocznego przez bezstronny sąd przysięgłych powołany z tego stanu i okręgu, gdzie przestępstwo zostało popełnione, a który będzie poprzednio ustalony przez ustawę i będzie on miał

¹⁾ „Presentment“ jest to oskarżenie wniesione przez sam sąd przysięgłych proprio motu, o zbrodnię, o której wiedziałby ośobiście jeden z jego członków lub wszyscy.

²⁾ „Indictment“ jest to akt oskarżenia przygotowany przez prokuratora (prosecuting attorney), według oskarżenia osób prywatnych lub agentów policji i poprzedzony badaniem lub obradami przygotowawczymi wobec urzędnika.

prawo do powiadomienia o charakterze i o przyczynie oskarżenia, do konfrontacji ze świadkami obciążającymi, do wymienienia świadków, mających zeznawać na jego korzyść, i do korzystania z pomocy adwokata dla swojej obrony.

Poprawka VII.

W procesach z zakresu prawa powszechnego (common law), gdzie przedmiot sporu będzie przewyższał wartość 20 dolarów, utrzymana będzie właściwość sądu przysięgłych, a sprawa sądzona przez sąd przysięgłych może być rozpatrywana na nowo przed trybunałami Stanów Zjednoczonych tylko zgodnie z przepisami prawa powszechnego (common law).

Poprawka VIII.

Nie wolno wymagać nadmiernych kaucyj, ani nakładać zbyt wysokich grzywien, ani używać środków karnych okrutnych i niezwykłych.

Poprawka IX.

Wyliczenie pewnych praw nie będzie rozumiane jako zaprzeczenie lub ograniczenie innych praw, które lud zachował dla siebie¹⁾.

Poprawka X.

Prawa, nieprzekazane Stanom Zjednoczonym przez niniejszą Konstytucję i nieodebrane przez nią poszczególnym Stanom, zachowuje się dla poszczególnych Stanów lub dla narodu.

(Pierwsze 10 poprawek Konstytucji przedstawił II Kongres 25 września 1789 roku zgromadzeniom ustawodawczym poszczególnych Stanów, które je zatwierdziły w ciągu lat 1789 i 1791).

Poprawka XI.

Władza sądowa Stanów Zjednoczonych nie będzie rozumiana w ten sposób, jakoby się rozciągała na procesy prawa lub słuszności (in law or equity), wytaczane lub prowadzone przeciwko jednemu ze Stanów Związku przez obywateli innego Stanu, lub przez obywateli lub poddanych obcego państwa.

¹⁾ Tekst ten ma wytłumaczenie historyczne. Hamilton zwalczał jako niebezpieczne wyliczanie praw człowieka, zawsze niewystarczające. Poprawka IX ma na celu uniknięcie maksymy: qui dicit de uno, negat de altero.

(Ta poprawka zaproponowana przez V Kongres w 1794 r. została przyjęta w r. 1798).

Poprawka XII.

Wyborcy będą się zbierali we właściwych stanach i będą głosowali kartkami wyborczymi na Prezydenta i na Wiceprezydenta, z których jeden przynajmniej nie jest mieszkańcem tego samego Stanu, co oni; będą oni wskazywali na jednej kartce swojego kandydata na Prezydenta, na drugiej kandydata na Wiceprezydenta; ułożą następnie listy wszystkich osób, kandydujących na urząd Prezydenta i wszystkich, kandydujących na urząd Wiceprezydenta z liczbą głosów, które każda z nich otrzymała; podpiszą i poświadczą te listy i prześlą je zapieczętowane do siedziby rządu Stanów Zjednoczonych pod adresem przewodniczącego Senatu. Przewodniczący Senatu otworzy wszystkie listy w obecności Senatu i Izby Przedstawicieli i wtedy będzie się liczyło głosy. Osoba, która uzyska największą liczbę głosów na Prezydenta, zostaje Prezydentem, jeżeli liczba ta stanowi większość głosów ogółu głosujących wyborców; a jeżeli nikt nie uzyska takiej większości, Izba Przedstawicieli wybiera bezwzględnie przez głosowanie kartkami Prezydenta z pośród 3 kandydatów, którzy otrzymali największą liczbę głosów na prezydenturę. Ale w wyborze Prezydenta głosy będą liczone podług Stanów w ten sposób, że każdy Stan będzie miał tylko jeden głos; $\frac{2}{3}$ Stanów, reprezentowanych każdy przez jednego lub kilku członków będą stanowiły quorum niezbędne dla ważności wyborów i trzeba będzie większości wszystkich Stanów, aby wybór był ważny. Gdyby Izba Przedstawicieli, kiedy przypadnie jej w udziale prawo wyboru, nie wybrała Prezydenta przed następnym 4 marca, wtedy Wiceprezydent będzie pełnił funkcje Prezydenta podobnie jak w razie śmierci lub niezdolności Prezydenta przewidzianej przez Konstytucję. Osoba, która uzyskała największą liczbę głosów na urząd Wiceprezydenta, zostaje Wiceprezydentem, jeżeli liczba ta stanowi większość głosów ogółu wyborców; a jeżeli nikt nie uzyska większości, Senat wybierze Wiceprezydenta z pośród 2 kandydatów, którzy otrzymali największą liczbę głosów; $\frac{2}{3}$ senatorów będą stanowiły quorum niezbędne dla ważności wyborów, i większość głosów ich liczby całkowitej jest konieczna, aby wybór był prawomocny. Jednakże osoba, która według Konstytucji nie może być wybrana na urząd Prezydenta, nie może być wybrana również na urząd Wiceprezydenta Stanów Zjednoczonych.

(Ta poprawka, projektowana przez VIII Kongres 12 grudnia 1803 r., została przyjęta 25 września 1804 roku. Znosi ona

paragraf 3 II części II art. Konstytucji. Była ona wywołana na skutek wyborów 1800 r., podczas których Izba Przedstawicieli głosowała 36 razy i w ciągu 7 dni zanim Prezydent został wybrany).

Poprawka XIII.

CZĘŚĆ I.

W Stanach Zjednoczonych i we wszystkich miejscach podległych ich suwerenności nie będzie niewolnictwa ani poddaństwa niedobrowolnego¹⁾, z wyjątkiem wypadków, kiedy to poddaństwo jest karą za zbrodnie dostatecznie udowodnione winnemu.

CZĘŚĆ II.

Kongres będzie miał moc wprowadzenia w życie tej poprawki za pomocą ustawy.

(Ta poprawka projektowana 1 lutego 1865 r. przez XXXVIII Kongres została przyjęta 18 grudnia tegoż roku. Aprobowana została przez 31 Stanów na 36).

Poprawka XIV.

CZĘŚĆ I.

Każda osoba urodzona lub naturalizowana w Stanach Zjednoczonych i podległa ich zwierzchnictwu jest obywatelem Stanów Zjednoczonych i Stanu, który zamieszkuje. Stan nie wyda i nie zastosuje ustawy, któraby ograniczała przywileje lub swobody obywateli Stanów Zjednoczonych, ani też żaden Stan nie pozbawi nikogo życia, wolności lub własności bez przepisanej postępowania ustawowego (due process of law) i nie odmówi nikomu w zakresie swojej jurysdykcji równej opieki prawnej.

CZĘŚĆ II.

Liczba przedstawicieli będzie podzielona między poszczególne Stany w stosunku do ich zaludnienia, obliczonego w każdym Stanie według ogółu mieszkańców, z wyjątkiem Indian nieopodatkowanych. Ale gdy prawa głosowania przy wybo-

¹⁾ „Peonage“ rodzaj dobrowolnego poddaństwa praktykowany w Indiach w okolicach pochodzenia hiszpańskiego, został zniesiony przez dekret Kongresu z dnia 2 marca 1867 r..

rach na elektorów Prezydenta lub Wiceprezydenta Stanów Zjednoczonych, przy wyborach przedstawicieli na Kongres, urzędników władz sądowych i wykonawczych Stanu, lub członków Ciała ustawodawczego Stanu, odmawia się mieszkańcom męskim swego Stanu, mającym ukończonych lat 21 i będącym obywatelami Stanów Zjednoczonych, lub, gdy to prawo udziału w buncie lub innej zbrodni, liczba przedstawicieli tego Stanu będzie dostosowana w tym samym stosunku do ogólnej liczby mężczyzn w wieku lat 21 w tym Stanie.

CZEŚĆ III.

Nikt nie będzie senatorem, przedstawicielem na Kongresie lub elektorem na urząd Prezydenta lub Wiceprezydenta, ani nie może sprawować żadnego urzędu cywilnego lub wojskowego w Stanach Zjednoczonych, lub w poszczególnym Stanie, jeżeli, złożwszy przysięgę w charakterze członka Kongresu, urzędnika Stanów Zjednoczonych, członka władzy wykonawczej lub sądowej Stanu, na Konstytucję Stanów Zjednoczonych, brał udział w powstaniu lub buncie przeciwko tej Konstytucji, lub dawał pomoc jej wrogom. Kongres wszakże ma prawo znieść tę niezdolność przez postanowienie $\frac{2}{3}$ członków każdej Izby.

CZEŚĆ IV.

Ważność długu państwowego, który Stany Zjednoczone zaciągnęły za pozwoleniem ustawy, włączając w to długi, zaciągnięte w celu wypłat pensyj i nagród za usługi, oddane przy tłumieniu powstania lub buntu, nie będzie kwestjonowana. Jednak ani Stany Zjednoczone, ani żaden Stan nie będą się poczuwały do obowiązku płacenia wypłat lub zobowiązań, zaciągniętych dla przyjscia z pomocą powstaniu lub buntowi przeciw Stanom Zjednoczonym, ani odszkodowania za stratę lub uwolnienie niewolników; takie długi, zobowiązania i pretensje o odszkodowanie uważa się za nielegalne i bezprzedmiotowe.

CZEŚĆ V.

Kongres będzie miał władzę wydawania rozporządzeń ustawowych potrzebnych do wprowadzenia w życie przepisów niniejszej poprawki.

(Poprawka ta zaprojektowana w dniu 16 czerwca 1866 r. przez XXXVI Kongres została przyjęta 25 lipca 1868 r. przez 33 Stany na 37).

Poprawka XV.

CZĘŚĆ I.

Prawo głosowania, które posiadają obywatele Stanów Zjednoczonych, nie może im być odmówione, ani ograniczone ze strony Stanów Zjednoczonych, ani poszczególnych Stanów z powodu przynależności rasowej, barwy, lub uprzedniego stanu niewolnictwa.

CZĘŚĆ II.

Kongres będzie miał moc wydawania rozporządzeń, niezbędnych dla wprowadzenia w życie niniejszej poprawki.

(Ta poprawka, zaprojektowana przez XL Kongres dn. 27 lutego 1869 r., została przyjęta 30 marca 1870 r. przez 29 Stanów na 37).

CZEŚĆ IV.

Rosyjska Federacyjna Republika
Socjalistyczna.

ROSYJSKA FEDERACYJNA REPUBLIKA SOCJALISTYCZNA.

Konstytucja (Ustawy zasadnicze)

Rosyjskiej Federacyjnej Republiki Socjalistycznej Rad (Sowie-
tów) Delegatów Robotniczych, Żołnierskich i Wło-
ściańskich.

Rezolucja V-go Ogólnorosyjskiego Zjazdu Rad (Sowie-
tów), przyjęta na posiedzeniu dn. 10 lipca 1918 r.

Deklaracja Praw Ludu pracującego i wyzyskiwanego za-
twierdzona w styczniu 1918 r. przez III-ci Ogólnorosyjski
Zjazd Sowietów wraz z zatwierdzoną przez V Zjazd Konstytu-
cją Republiki Sowietów stanowią jedyną ustawę zasadniczą
Rosyjskiej Federacyjnej Socjalistycznej Republiki Sowietów.
Ustawa ta nabiera mocy z chwilą ogłoszenia jej w formie osta-
tecznej w „Wiadomościach Ogólnorosyjskiego Centralnego
Komitetu Wykonawczego“. Winna być ona ogłoszona przez
wszystkie miejscowe organa władzy Sowietów i wystawiona
we wszystkich instytucjach Sowietów na miejscach widocznych.
V-ty Zjazd poleca Ludowemu Komisarjatowi Oświaty wprowa-
dzenie we wszystkich bez wyjątku szkołach i zakładach nauko-
wych Republiki Rosyjskiej wykładu i objaśnienia zasadniczych
ustaw niniejszej Konstytucji.

CZĘŚĆ I.

Deklaracja praw ludu pracującego i wyzyskiwanego.

(art. 1—9).

CZEŚĆ II.

Ogólne przepisy Konstytucji Rosyjskiej Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Sowietów.

ROZDZIAŁ V.

9. Główne zadanie obliczonej na dzisiejszą chwilę przejściową Konstytucji Rosyjskiej Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Sowietów polega na wprowadzeniu dyktatury proletariatu miejskiego i wiejskiego i biedoty wiejskiej, jako potężnej ogólnorosyjskiej władzy Sowietów, a to w celu zupełnego zgnębienia burżuazji, uniemożliwienia wyzyskiwania jednych ludzi przez innych i wprowadzenia ustroju socjalistycznego, w którym nie będzie ani podziału społeczeństwa na klasy, ani władzy państwowej.

10. Rosyjska Republika jest wolnem socjalistycznym społeczeństwem ludu pracującego Rosji. Całkowita władza w granicach Rosyjskiej Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Sowietów należy do całej ludności robotniczej kraju, zjednoczonej w Radach (Sowietach) miejskich i wiejskich.

11. Rady (Sowiety) obwodów, różniących się odrębnymi zwyczajami i składem narodowościowym, mogą łączyć się w autonomiczne związki obwodowe, na których czele, jak i na czele wszelkich wogóle mających powstać zjednoczeń obwodowych, stoją obwodowe Zjazdy Sowietów i ich organy wykonawcze. Te autonomiczne związki obwodowe wchodzą na zasadach federacyjnych w skład Rosyjskiej Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Sowietów.

12. Najwyższa władza w Rosyjskiej Socjalistycznej Federacyjnej Republice Sowietów należy do Ogólnorosyjskiego Zjazdu Sowietów, w okresach zaś między Zjazdami — do Ogólnorosyjskiego Centralnego Komitetu Wykonawczego.

13. W celu zabezpieczenia ludowi pracującemu istotnej wolności sumienia, ustanawia się rozdział kościoła od państwa i szkoły, i wszystkim obywatelom przyznana zostaje wolność propagandy religijnej i antyreligijnej.

14. W celu zabezpieczenia ludowi pracującemu rzeczywistej wolności przekonań, R. S. F. R. S. znosi zależność prasy od kapitału i daje w ręce klasy robotniczej i biedoty wiejskiej wszystkie środki techniczne i materjalne, umożliwiające wydawnictwo gazet, broszur, książek i wszelkich druków i zabezpiecza wolność rozpowszechniania ich w całym kraju.

15. W celu zabezpieczenia ludowi pracującemu rzeczywistej wolności zebrań R. S. F. R. S., przyznając obywatelom Republiki Sowieców prawo urządzania zebrań, wieców, pochodów i t. d., oddaje do rozporządzenia klasy robotniczej i biedoty wiejskiej wszystkie nadające się do zebrań ludowych lokale wraz z urządzeniem, oświetleniem i opalem.

16. W celu zabezpieczenia ludowi pracującemu istotnej wolności zakładania Związków, R. S. F. R. S., skruszywszy polityczną i ekonomiczną władzę klas posiadających i usunąwszy w ten sposób wszystkie przeszkody, które dotychczas w społeczeństwie burżuazyjnym nie pozwalały robotnikom i włościanom korzystać z wolności organizacji i czynu, okazuje pomoc materialną i wszelką inną robotnikom i biedocie wiejskiej w ich zjednoczeniu się i organizacji.

17. W celu istotnego zabezpieczenia ludowi pracującemu dostępu do wiedzy, R. S. F. R. S. stawia sobie za zadanie umożliwienie robotnikom i biedocie wiejskiej całkowitego, wszechstronnego i bezpłatnego wykształcenia.

18. R. S. F. R. S. uznaje, że praca jest obowiązkiem wszystkich obywateli republiki i rzuca hasło: „Niech nie je ten, kto nie pracuje“.

19. W celu wszechświatowej ochrony zdobyczy wielkiej robotniczo-włościańskiej rewolucji R. S. F. R. S. uznaje obronę ojczyzny socjalistycznej za obowiązek wszystkich obywateli republiki i wprowadza powszechną służbę wojskową. Zaszczytne prawo służby dla rewolucji z bronią w rękę przyznaje się tylko ludowi pracującemu, na jednostki niepracujące wkłada się pozostałe obowiązki wojskowe.

20. Wychodząc z założenia międzynarodowej solidarności ludu pracującego, R. S. F. R. S. przyznaje wszystkie polityczne prawa obywatela rosyjskiego cudzoziemcom, zajęтым na terytorjum Republiki Rosyjskiej pracą i należącym do klasy robotniczej lub włościańskiej, o ile nie korzystają z pracy najemnika, i daje prawo sowietom prowincjonalnym udzielania takim cudzoziemcom, bez wszelkich zbytecznych formalności, praw obywatelstwa rosyjskiego.

21. R. S. F. R. S. przyznaje prawo schronienia cudzoziemcom, ściganym za przestępstwa polityczne i religijne.

22. R. S. F. R. S., uznając równouprawnienie obywateli niezależnie od ich przynależności rasowej i narodowościowej, ogłasza ustanowienie lub tolerowanie jakichkolwiek opartych na tej przynależności przywilejów lub przewag, jak również jakikolwiek ucisk lub ograniczenie praw mniejszości narodowych, za przeczące zasadniczemu ustawom Republiki Rosyjskiej

23. Mając na względzie interesy klasy robotniczej jako całości, R. S. F. R. S. pozbawia praw poszczególne jednostki i grupy, któreby korzystały z praw tych ze szkodą interesów rewolucji socjalistycznej.

CZĘŚĆ III.

Konstytucja Władzy Sowietów.

A. Organizacja Władzy Centralnej.

ROZDZIAŁ VI.

O Ogólnorosyjskim Zjeździe Rad Delegatów Robotniczych, Włościańskich, Kozackich i Czerwonej Armji.

24. Ogólnorosyjski Zjazd Sowietów jest najwyższą władzą Rosyjskiej Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Sowietów.

25. Ogólnorosyjski Zjazd Sowietów składa się z przedstawicieli Sowietów miejskich, licząc 1 delegata od 25.000 wyborców, i z przedstawicieli Gubernjalnych Zjazdów Sowietów, licząc jednego delegata od 125 tysięcy mieszkańców.

U w a g a 1. Jeżeli Gubernjalny Zjazd Sowietów nie poprzedza Zjazdu Ogólnorosyjskiego, w takim razie Zjazdy Powiatowe przesyłają bezpośrednio delegatów na ten ostatni.

U w a g a 2. Obwodowy Zjazd Sowietów może posłać delegatów na Zjazd Ogólnorosyjski, w razie gdy bezpośrednio poprzedza ten ostatni.

26. Ogólnorosyjski Zjazd Sowietów jest zwoływany przez Ogólnorosyjski Centralny Komitet Wykonawczy nie rzadziej niż dwa razy do roku.

27. Nadzwyczajny Ogólnorosyjski Zjazd Sowietów jest zwoływany przez Ogólnorosyjski Centralny Komitet Wykonawczy z własnej jego inicjatywy, albo na żądanie Sowietów miejscowości, liczących nie mniej niż $\frac{1}{3}$ całej ludności Republiki.

28. Ogólnorosyjski Zjazd Sowietów wybiera O. C. K. W. (B. Ц. И. К.) w liczbie nie większej niż 200 członków.

29. Ogólnorosyjski C. K. W. jest całkowicie odpowiedzialny wobec Ogólnorosyjskiego Zjazdu Sowietów.

30. W okresach czasu międzyzjazdowych najwyższą władzą Republiki jest Ogólnorosyjski Centralny Komitet Wykonawczy.

ROZDZIAŁ VII.

O Ogólnorosyjskim Centralnym Komitecie Wykonawczym.

31. O. C. K. W. jest najwyższym ustawodawczym, administracyjnym i kontrolującym organem władzy R. S. F. R. S.

32. O. C. K. W. nadaje ogólny kierunek działalności rządu robotniczo-włościańskiego i wszystkich w kraju organów władzy Sowietów, jednoczy i ujednostajnia prace ustawodawcze i administracyjne i czuwa nad wprowadzeniem w życie Konstytucji Sowietów, postanowień Ogólnorosyjskich Zjazdów Sowietów i centralnych organów władzy Sowietów.

33. O. C. K. W. rozpatruje i zatwierdza projekty dekretów i wszelkie inne, wnoszone przez Radę Komisarzy Ludowych, albo poszczególne departamenty (wiedomstwa), jak również wydaje własne dekryty i rozporządzenia.

34. O. C. K. W. zwołuje Ogólnorosyjski Zjazd Sowietów, któremu zdaje sprawę ze swej działalności i informuje o ogólnej polityce i w poszczególnych kwestiach.

35. O. C. K. W. ustanawia Radę Komisarzy Ludowych do ogólnego zarządu sprawami R. S. F. R. S. i wydziały (komisarjaty ludowe) dla kierownictwa poszczególnymi gałęziami zarządu.

36. Członkowie O. C. K. W. pracują w wydziałach (komisarjatach ludowych), albo wypełniają specjalne polecenia O. C. K. W.

ROZDZIAŁ VIII.

O Radzie Komisarzy Ludowych.

37. Do Rady Komisarzy Ludowych należy ogólny zarząd sprawami R. S. F. R. S.

38. Dla wypełnienia tego zadania Rada Komisarzy Ludowych wydaje dekryty, rozporządzenia, instrukcje i wogóle czyni wszystko niezbędne do szybkiego i prawidłowego biegu życia państwowego.

39. Rada Komisarzy Ludowych niezwłocznie zawiadamia O. C. K. W. o wszystkich swoich postanowieniach i decyzjach.

40. O. C. K. W. ma prawo cofnąć lub wstrzymać wykonanie wszelkich postanowień lub decyzyj Rady Komisarzy Ludowych.

41. Wszystkie postanowienia i decyzje Rady Komisarzy Ludowych, mające poważne znaczenie ogólnopolityczne, są przedstawiane do rozpatrzenia O. C. K. W.

Uwaga. Zarządzenia wymagające wykonania natychmiastowego mogą być przedsiębrane bezpośrednio przez Radę Komisarzy Ludowych.

42. Członkowie Rady Komisarzy Ludowych stoją na czele poszczególnych Komisarjatów Ludowych.

43. Konieczne jest utworzenie 17 Komisarjatów Ludowych, a mianowicie:

- a) do Spraw Zagranicznych,
- b) " Wojskowych,
- c) " Morskich,
- d) " Wewnętrznych,
- e) Sprawiedliwości,
- f) Pracy,
- g) Ochrony Społecznej,
- h) Oświaty Ludowej,
- i) Poczty i Telegrafów,
- j) do Spraw Narodowościowych,
- k) Finansów,
- l) Komunikacji,
- ł) Rolnictwa,
- m) Handlu i Przemysłu,
- n) Zaopatrzenia Ludu (narodowe prowdolstwo),
- o) Kontroli Państwowej,
- p) Rady Najwyższej Gospodarki Ludowej,
- r) Ochrony Zdrowia.

44. Przy każdym Komisarzu Ludowym tworzy się pod jego przewodnictwem Kolegium, którego członkowie są zatwierdzani przez Radę Komisarzy Ludowych.

45. Komisarz Ludowy ma prawo osobistej decyzji we wszystkich kwestiach, podlegających kompetencji odpowiedniego Komisarjatu, zawiadamiając Kolegium o powziętej decyzji. Kolegium w razie niezgody na decyzję Komisarza Ludowego, może, nie wstrzymując jej wykonania, zaskarżyć ją do Rady Komisarzy Ludowych lub Prezydium O. C. K. W. Toż samo prawo przysługuje poszczególnym członkom Kolegium.

46. Rada Komisarzy Ludowych jest całkowicie odpowiedzialna wobec Ogólnorosyjskiego Zjazdu Sowietów i O. C. K. W.

47. Komisarze Ludowi i Kolegja przy nich są całkowicie odpowiedzialni wobec Rady Komisarzy Ludowych i O. C. K. W.

48. Tytuł Komisarza Ludowego należy wyłącznie do członków Rady Komisarzy Ludowych, zarządzającej ogólnymi sprawami R. S. F. R. S. i nie może być udzielany żadnemu innemu przedstawicielowi władzy Sowietów, tak w Centrum jak i na prowincji.

ROZDZIAŁ IX.

O zakresie kompetencji Ogólnorosyjskiego Zjazdu Sowietów i Ogólnorosyjskiego Centralnego Komitetu Wykonawczego.

49. Kompetencji Ogólnorosyjskiego Zjazdu Sowietów i Ogólnorosyjskiego Centralnego Komitetu Wykonawczego podlegają wszystkie sprawy wagi ogólnopaństwowej, jako to:

- a) zatwierdzenie, zmiany i uzupełnianie Konstytucji R. S. F. R. S.;
- b) ogólny kierunek całej wewnętrznej i zewnętrznej polityki R. S. F. R. S.;
- c) ustalenie i zmiana granic terytorjum R. S. F. R. S., jak również wyłączenie części jego lub praw jemu przynależnych;
- d) ustalenie granic i kompetencji Obwodowych Związków Sowietów, wchodzących w skład R. S. F. R. S. i rozstrzyganie sporów między niemi;
- e) przyjmowanie w skład R. S. F. R. S. nowych jej współczłonków i przyznawanie prawa wystąpienia z Federacji Rosyjskiej poszczególnych jej części;
- f) ogólny podział administracyjny terytorjów R. S. F. R. S. i zatwierdzanie Związków Obwodowych;
- g) ustalenie i zmiana systemu miar i wag i monetarnego na terytorjum R. S. F. R. S.;
- h) porozumienie z państwami obcemi, wypowiedanie wojny i zawieranie pokoju;
- i) zaciąganie pożyczek, zawieranie traktatów celnych i handlowych jak również porozumień finansowych;
- j) ustalenie podstaw i ogólnego planu całej gospodarki ludowej i poszczególnych jej gałęzi na terytorjum R. S. F. R. S.;
- k) zatwierdzanie budżetu R. S. F. R. S.;
- l) ustanawianie podatków i powinności ogólnopaństwowych;

- l) ustalenie podstaw organizacji sił zbrojnych R. S. F. R. S.;
- m) ustawodawstwo ogólnopństwowe, organizacja sądów i ustawy sądowe, ustawodawstwo cywilne, karne i t. d.;
- n) mianowanie i usuwanie z urzędu poszczególnych członków Rady Komisarzy Ludowych i całej R. K. L. jak również zatwierdzanie przewodniczącego R. K. L.;
- o) wydanie ustaw ogólnych w przedmiocie uzyskania i utraty prawa obywatelstwa rosyjskiego i o prawach cudzoziemców na terytorjum Republiki;
- p) prawo amnestji ogólnej i w wypadkach poszczególnych.

50. Oprócz spraw wymienionych, kompetencji Ogólnorosyjskiego Zjazdu Sowietów i Ogólnorosyjskiego C. K. W. podlegają wszystkie sprawy, które zostaną uznane przez nie za podlegające ich kompetencji.

51. Wyłącznej kompetencji Ogólnorosyjskiego Zjazdu Sowietów podlegają:

- a) ustalenie, uzupełnienie i zmiany zasadniczych podstaw Konstytucji Sowietów;
- b) ratyfikacja traktatów pokojowych.

52. Rostrzygnięcie spraw wymienionych w punktach C i H (в и з) art. 1, tylko wobec niemożności zwołania Ogólnorosyjskiego Zjazdu Sowietów, pozostawia się Ogólnorosyjskiemu C. K. W.

B. Organizacja władzy Sowietów na prowincji.

ROZDZIAŁ X.

O Zjazdach Sowietów.

53. W skład Zjazdów Sowietów wchodzi:

- a) w skład Zjazdów Obwodowych—przedstawiciele Sowietów Miejskich i Zjazdów Powiatowych, licząc po 1 delegacie na 25 tysięcy ludności, z miast zaś po 1 delegacie od 5 tysięcy wyborców, w liczbie jednak nie większej niż 500 delegatów z całego Obwodu, lub przedstawiciele Gubernjalnych Zjazdów Sowietów wybierani według tejże normy, jeżeli Zjazd ten zbiera się bezpośrednio przed Zjazdem Obwodowym;

- b) w skład Zjazdów Gubernjalnych (okręgowych)—przedstawiciele Sowietów Miejskich i Zjazdów Gminnych licząc po 1 delegacie od dwóch tysięcy wyborców, nie więcej jednak niż 300 delegatów z całej gubernji (okręgu), przyczem, w razie zwołania Powiatowego Zjazdu bezpośrednio przed Gubernjalnym, wybory przeprowadzane są według tejże normy przez Zjazdy nie Gminne, lecz Powiatowe;
- c) w skład Zjazdów Powiatowych (rejonowych)—przedstawiciele Wioskowych Sowietów, według normy 1 delegat na 1 tysiąc ludności, nie więcej jednak niż 300 delegatów z całego powiatu;
- d) w skład Zjazdów Gminnych — przedstawiciele Wioskowych Sowietów gminy, licząc 1 delegata od 10 członków Sowietu.

U w a g a 1. W Zjazdach Powiatowych biorą udział przedstawiciele Sowietów miast, których ludność nie przekracza 10 tysięcy. Wioskowe Sowiety miejscowości, liczących mniej niż jeden tysiąc ludności, w celu wyborów delegatów na Zjazd Powiatowy łączą się w jedno.

U w a g a 2. Wioskowe Sowiety, liczące mniej niż 10 członków, posyłają na Zjazd Gminny po 1 przedstawiciela.

54. Zjazdy Sowietów są zwoływane przez odpowiednie dla danej miejscowości organa wykonawcze władzy Sowietów (Komitety Wykonawcze) z ich własnej inicjatywy, lub na żądanie Sowietów miejscowości, liczących nie mniej niż $\frac{1}{3}$ ludności danego rejonu, lecz w każdym razie nie rzadziej niż dwa razy do roku z obwodów, raz na trzy miesiące z gubernij i powiatów i raz na miesiąc z gminy.

55. Zjazd Sowietów (obwodowy, gubernjalny, powiatowy i gminny) wybiera swój organ wykonawczy, Komitet Wykonawczy, którego ilość członków nie powinna przekraczać:

- a) z obwodu i gubernji — 25;
- b) z powiatu — 20;
- c) z gminy — 10.

Komitet Wykonawczy jest całkowicie odpowiedzialny wobec Zjazdu Sowietów, który go wybrał.

56. Zjazd Sowietów (obwodowy, gubernjalny, powiatowy, gminny) jest najwyższą władzą danego terytorjum w granicy swojej kompetencji; w okresach międzyzjazdowych władzą taką jest Komitet Wykonawczy.

ROZDZIAŁ XI.

O Radach (Sowietach) Delegatów.

57. Rady Delegatów tworzą się:

- a) w miastach licząc 1 delegata od 1000 ludności, lecz w liczbie nie mniejszej niż 50 i nie większej niż 1000 członków;
- b) na wsi (w wioskach, osadach, stanicach, miasteczkach, miastach o ludności mniejszej niż 10.000, aułach, chutorach i t. d.), licząc 1 delegata na każdym 100 mieszkańców, lecz w liczbie nie mniejszej niż 3 i nie większej niż 50 delegatów z każdej wsi.

Czas trwania pełnomocnictwa delegatów—3 miesiące.

U w a g a. W miejscowościach wiejskich, w których to będzie uznane za wykonalne, sprawy administracji rostrzygane będą bezpośrednio przez Ogólne Zebranie wyborców danej wsi.

58. Rada Delegatów wybiera z pośród siebie dla prac bieżących organ wykonawczy, Komitet Wykonawczy, we wsiach w liczbie nie większej niż 5 członków, w miastach zaś licząc jednego na każdym 50 członków, lecz nie mniej niż 3, i nie więcej niż 15. (Petersburg i Moskwa nie więcej niż 40). Komitet Wykonawczy jest całkowicie odpowiedzialny wobec Sowietu, który go wybrał.

59. Radę Delegatów zwołuje Komitet Wykonawczy z własnej inicjatywy, lub na żądanie nie mniej niż połowy członków Rady, nie rzadziej jednak niż raz na tydzień w miastach, we wsiach zaś 2 razy na tydzień.

60. Rada, a w wypadkach przewidzianych w uwadze do art. 57, ogólne zgromadzenie wyborców jest władzą najwyższą danego terytorjum w granicach swojej kompetencji.

ROZDZIAŁ XII.

O kompetencji organów władzy Sowietów na prowincji.

61. Obwodowe, gubernjalne, powiatowe i gminne organa władzy Sowietów, jak również Rady Delegatów do kompetencji swojej zaliczają:

- a) wprowadzenie w życie wszelkich postanowień odpowiedzialnych wyższych organów władzy Sowietów;

- b) przedsięwzięcie wszelkich środków ku podniesieniu poziomu kulturalnego i gospodarczego danej miejscowości;
- c) rozstrzygnięcie wszystkich kwestyj, mających znaczenie ściśle lokalne (dla danej miejscowości);
- d) ujednostajnienie całej działalności Sowietów w granicach danego terytorjum.

62. Do Zjazdów Sowietów i ich Komitetów Wykonawczych należy prawo kontrolowania działalności Sowietów miejscowych (t. j. do Zjazdów Obwodowych — prawo kontrolowania wszystkich Sowietów danej gubernji, prócz miejskich nie wchodzących w skład Zjazdów Powiatowych i t. d.); do Zjazdów zaś Obwodowych i Gubernjalnych oprócz tego należy prawo cofania decyzji Sowietów, działających w ich rejonie, z obowiązkiem zawiadomiania o tem w ważniejszych wypadkach Centralnej Władzy Sowietów.

63. Dla wypełnienia zadań, powierzonych władzy Sowietów przy Sowietach (miejskich i wiejskich) i Komitetach Wykonawczych (obwodowych, gubernjalnych, powiatowych i gminnych) tworzą się odpowiednie Wydziały (oddziały) z kierownikami Wydziałów na czele.

CZĘŚĆ IV.

Prawo wyborcze czynne i bierne.

ROZDZIAŁ XIII.

64. Następujący obywatele Rosyjskiej Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Sowietów bez różnicy płci, wyznania, narodowości, miejsca zamieszkania i t. d., o ile przed dniem wyborów skończyli lat 18, mogą wybierać i być wybrani do Rad:

- a) wszyscy zarabiający na życie pracą produkcyjną i ogólnie pożyteczną, jak również osoby zatrudnione gospodarstwem domowym, umożliwiające pierwszym pracą produkcyjną, jako to robotnicy i służący wszelkiego rodzaju i kategorii, trudniący się przemysłem, handlem, rolnictwem i t. d., włościanie i kozacy-rolnicy, o ile dla powiększenia swych zysków nie korzystają z pracy najemnika;
- b) żołnierze armji i floty Sowietów;

- c) obywatele, należący do kategorii, wyliczonych w p. 1 i 2 art. 64, którzy w jakimkolwiek stopniu utracili zdolność do pracy.

U w a g a 1. Z osób niezaliczonych do obywateli rosyjskich korzystają z prawa wyborczego czynnego i biernego wymienieni w art. 20 (Część II, rozdział 5).

U w a g a 2. Sowiety prowincjonalne mogą za zezwoleniem władzy centralnej obniżać normę wieku ustaloną art. niniejszym.

65. Nie wybierają i nie mogą być wybrane, chociażby należały do jednej z wyżej wymienionych kategorii:

- a) osoby, które dla powiększenia swych zysków korzystają z pracy najemnika;
- b) osoby, utrzymujące się z dochodów niewymagających pracy, jako to: z procentów od kapitału, z zysków od przedsiębiorstw, z dochodów z majątków i t. d.;
- c) kupcy prywatni i pośrednicy kupieccy i handlowi;
- d) zakonnicy i urzędnicy duchowni kultów kościelnych i religijnych;
- e) urzędnicy i agenci byłej policji, specjalnego korpusu żandarmów, wydziałów ochrony, jak również członkowie domu niegdyś w Rosji panującego;
- f) osoby, uznane w sposób przepisany za chore lub nienormalne umysłowo, jak również pozostające pod opieką;
- g) osoby, sądzone i skazane za przestępstwa hańbiące lub popełnione dla zysku i skazane na termin, prawem lub wyrokiem sądu ustalony.

ROZDZIAŁ XIV.

O dokonywaniu wyborów.

66. Wybory przeprowadzane są stosownie do ustalonych zwyczajów w dni, naznaczone przez Sowiety miejscowe.

67. Wybory dokonywują się w obecności komisji wyborczej i przedstawiciela Sowietu miejscowego.

68. W wypadkach, kiedy obecność przedstawiciela władzy Sowietów jest technicznie niemożliwa, zastępuje go przewodniczący komisji, w jego zaś nieobecności — przewodniczący zebrania wyborczego.

69. Prowadzony jest protokół przebiegu i wyniku wyborów z podpisami członków komisji wyborczej i przedstawiciela Sowietu.

70. Szczegóły porządku dokonywania wyborów, jak również udział w nich zawodowych i innych organizacji robotniczych, określają Sowiety prowincjonalne zgodnie z instrukcją O. C. K. W.

ROZDZIAŁ XV.

O sprawdzaniu i unieważnianiu wyborów i odwoływaniu delegatów.

71. Całkowity materiał z dokonanych wyborów przekazuje się odpowiednim Sowietom.

72. Rada naznacza komisję mandatową dla sprawdzenia wyborów.

73. Komisja mandatowa donosi Radzie o rezultatach sprawdzania.

74. Rada rozstrzyga kwestje zatwierdzania kandydatów spornych.

75. W razie niezatwierdzenia tego lub innego kandydata Rada naznacza wybory powtórne.

76. W razie nieprawidłowości całych wyborów, kwestję unieważnienia wyborów rozstrzyga wyższy z kolei organ władzy Sowietów.

77. O. C. K. W. jest ostatnią instancją w sprawach unieważniania wyborów do Rad.

78. Wyborcy, którzy wysłali delegata do Rady, w każdym czasie mają prawo cofnąć go i dokonać wyborów powtórnych według ustawy ogólnej.

CZEŚĆ V.

Ustawa budżetowa.

ROZDZIAŁ XVI.

79. Polityka finansowa R. S. F. R. S. w dzisiejszej przejściowej chwili dyktatury ludu pracującego współdziała głównemu celowi wywłaszczenia burżuazji i przygotowania

warunków powszechnej równości obywateli republiki w sferze wytwórczości i podziału dóbr. W tym celu stawia sobie za zadanie oddanie do rozporządzenia organów władzy Sowietów wszelkich niezbędnych środków dla zaspokojenia lokalnych i ogólnopaństwowych potrzeb Republiki Sowietów, nie zatrzymując się przed naruszeniem prawa własności prywatnej.

80. Dochody i wydatki państwowe R. S. F. R. S. zestawiają się w budżecie ogólnopaństwowym.

81. Ogólnorosyjski Zjazd Sowietów określa, jakie rodzaje dochodów i podatków wchodzi do budżetu ogólnopaństwowego, a jakie oddawane są do rozporządzenia Sowietów prowincjonalnych, jak również ustala granice wysokości opodatkowania.

82. Sowiety ustalają opodatkowanie wyłącznie na potrzeby gospodarki lokalnej. Potrzeby ogólnopaństwowe zaspakajane są z funduszków asygnowanych z kasy państwa.

83. Żaden wydatek z funduszków kasy państwowej nie może być uskuteczniiony bez zażądania na niego kredytu w rozkładzie wydatków i dochodów państwowych, lub drogą specjalnej decyzji władzy centralnej.

84. Na zaspokojenie potrzeb o charakterze ogólnopaństwowym wydawane są przez Komisarjaty Ludowe do rozporządzenia Sowietów prowincjonalnych niezbędne sumy z kasy państwa.

85. Wszystkie sumy oddane do rozporządzenia Sowietów z funduszków kasy państwa, jak również sumy, zatwierdzone na potrzeby lokalne, wydatkowane są wprost według przeznaczenia w granicach podziału planowego (paragrafy i artykuły) i nie mogą być kierowane bez specjalnej decyzji O. C. K. W. i R. K. L. na pokrycie jakichkolwiek innych potrzeb.

86. Sowiety prowincjonalne układają roczne i półroczne wykazy dochodów i wydatków na potrzeby lokalne. Wykazy Sowietów Wioskowych i Gminnych oraz Miejskich Sowietów, biorących udział w Zjazdach Powiatowych, jak również wykazy powiatowych organów władzy Sowietów zatwierdzone są przez odpowiednie Zjazdy Gubernjalne i Obwodowe lub ich Komitety Wykonawcze; wykazy miejskich gubernjalnych i obwodowych organów władzy Sowietów zatwierdzone są przez Ogólnorosyjski Centralny Komitet Wykonawczy i Radę Komisarzy Ludowych.

87. Kredyty dodatkowe na wydatki w wykazach nieprzewidziane, jak również w razie niedostateczności asygnowanych

sum wykazowych, mogą być żądane od odpowiednich Komisarjatów Ludowych.

88. W razie niewystarczalności środków miejscowych dla zaspokojenia potrzeb lokalnych, zapomogi lub pożyczki z funduszków kasy państwowej, niezbędne na pokrycie najpilniejszych wydatków Sowietów prowincjonalnych, określane są przez Ogólnorosyjski Centralny Komitet Wykonawczy lub Radę Komisarzy Ludowych.

CZĘŚĆ VI.

Herb i flaga Rosyjskiej Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Sowietów.

ROZDZIAŁ XVII.

89. Herbem R. S. F. R. S. jest wizerunek złotego sierpa i młota, skrzyżowanych rękojeściami w dół, w promieniach słońca, na tle czerwonym, otoczonym wieńcem kłosów i z napisem: a) Rosyjska Socjalistyczna Federacyjna Republika Sowietów i b) Proletariusze wszystkich krajów łączcie się.

90. Flaga handlowa, morska i wojskowa R. S. F. R. S. składa się z płótna koloru czerwonego (szkarłatnego), w którego lewym kącie, u góry, przy drzewcu umieszczone są złote litery R. S. F. R. S. lub napis „Rosyjska Socjalistyczna Federacyjna Republika Sowietów“.

BIBLIOTEKA
UMCS
LUBLIN

SPIS RZECZY.

CZĘŚĆ I.

Konstytucja Związku Szwajcarskiego.

	Str.
Rozdział I. Uchwały ogólne.	3
Rozdział II. Władze związkowe.	19
Rozdział III. Rewizja Konstytucji Związkowej	27
Uchwały czasowe	28
Ustawa Związkowa z dn. 17 czerwca 1874 r., dotycząca głosowania ludowego nad ustawami i uchwałami związkowemi	30

CZĘŚĆ II.

F r a n c j a.

Ustawa Konstytucyjna o organizacji władz państwowych, z d. 25 lutego 1875 r.	35
Ustawa Konstytucyjna o organizacji Senatu, z d. 24 lutego 1875 r.	36
Ustawa Konstytucyjna o stosunkach wzajemnych władz państwowych, z dn. 16 lipca 1875 r.	37
Ustawa organiczna z d. 2 sierpnia 1875 r., o wyborach senatorów	39
Ustawa organiczna z d. 30 listopada 1875 r. o wyborach deputowanych.	44
Ustawa z dn. 29 lipca 1879 r., dotycząca siedziby władzy wykonawczej i Izby w Paryżu	49
Ustawa rewidująca częściowo ustawy konstytucyjne z 14-go sierpnia 1884 r.	50
Ustawa z dn. 9 grudnia 1884 r., modyfikująca ustawy organiczne o organizacji Senatu i wyborze senatorów	50
Ustawa z dn. 16 czerwca 1885 r., mająca na celu zmianę ustawy wyborczej.	52
Ustawa z dn. 13 lutego 1889 r., przywracająca głosowanie indywidualne przy wyborach deputowanych	53
Ustawa z d. 17 lipca 1889 r., dotycząca kandydatur wielokrotnych.	53

II

CZEŚĆ III.

Konstytucja Stanów Zjednoczonych.

	Str.
Artykuł I	57
Artykuł II	64
Artykuł III	66
Artykuł IV	68
Artykuł V	69
Artykuł VI	69
Artykuł VII	70
Poprawki Konstytucji Stanów Zjednoczonych.	70

CZEŚĆ VI.

Rosyjska Federacyjna Republika Socjalistyczna.

Konstytucja (Ustawy Zasadnicze).

Część I. Deklaracja praw ludu pracującego	79
Część II. Ogólne przepisy Konstytucji R. S. F. R. S.,	80
Część III. Konstytucja Władzy Sowietów.	
a) Organizacja władzy centralnej	82
b) Organizacja władzy Sowietów na prowincji	86
Część IV. Prawo wyborcze czynne i bierne	89
Część V. Prawo budżetowe	91
Część VI. Herb i flaga Rosyjskiej Socjalistycznej Federa- cyjnej Republiki Sowietów.	93

290
187

Biblioteka Uniwersytetu
M. CURIE-SKŁODOWSKIEJ
w Lublinie

B

59424

1000173482